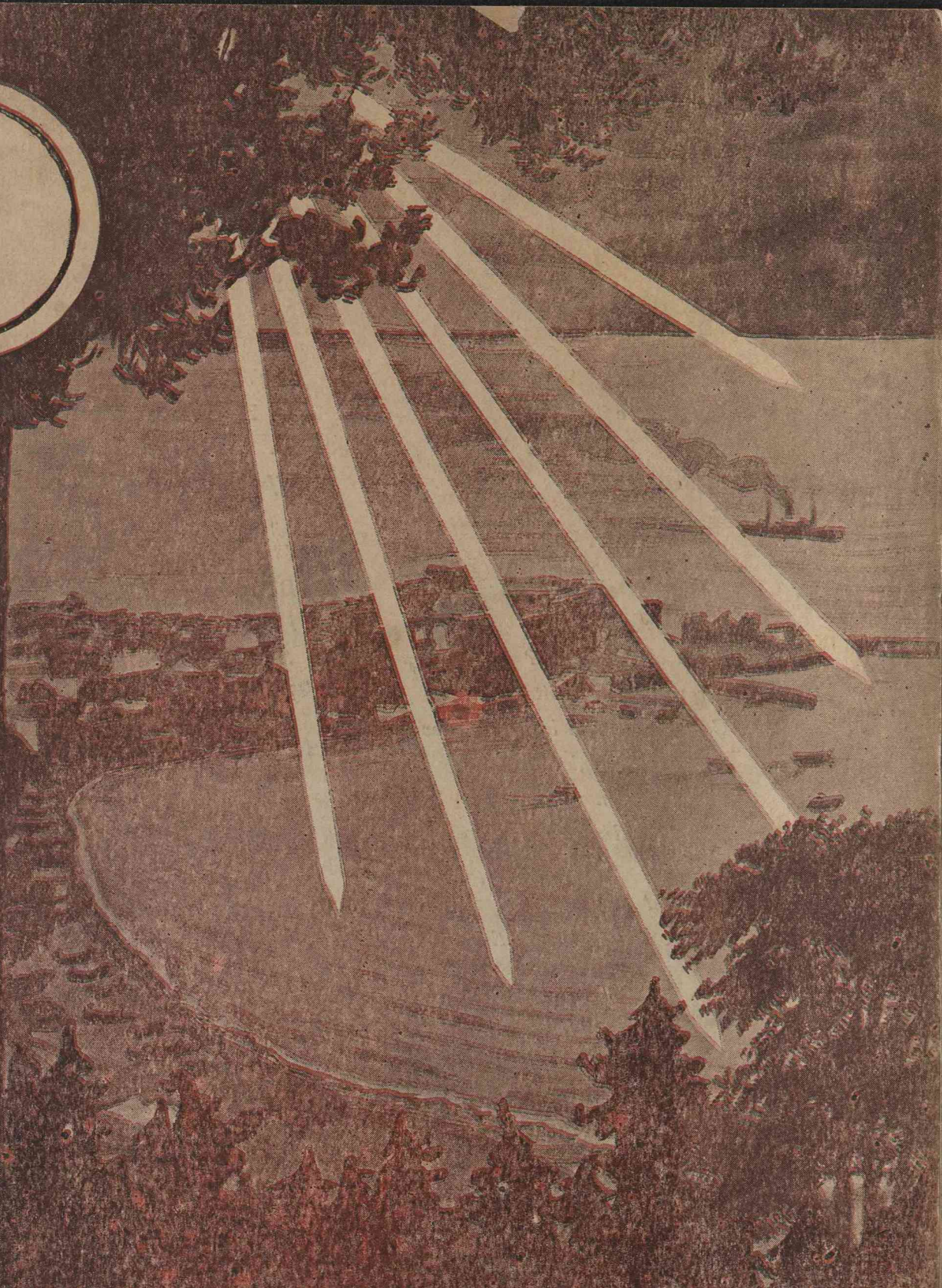

2

IN AN

İçindekiler

İki bayram

Çocuk haleti ruhiyesi

Köy işi, Devlet işi

Denizde akşam

Gurbette akşam

Trabzon lisesi marşı

Büyük Hâmid hakkında

Refahiye ormanları

Niçin öldürüyorlar ?

Gırgırsuyu, Deliklitaş

Çocuk dişlerinin lüzum ve ehemmiyeti

Hayat ve kitaplardan notlar

Eski Trabzon tarihine dair

Seven, Bekler

Kitabiyat

Uyanış !

Ülkü ve kültür hareketleri

R. N. E.

Dr. Talat Borahan

Dr. Rüknettin Fethi Olcaytuğ

Rifat Necdet Evrimer

" " "

Fikri Naşir

Dr. Rüknettin Fethi Olcaytuğ

Halit Ağan

S. Helvacıoğlu

Nurettin Erel

Cemil Hulûsi Bulak

F. N. Y.

V. B. Cinemre

Hayrettin Ziya Taluğ

F. N.

Şinasi

Inan

Yıl : 1

İNAN

Sayı : 2

TRABZON HALKEVİ MECMUASI

Haziran 1937

19 Mayıs : İki Bayram

— Musahabe —

Hayatı , ihtiyar tarihin sınırlarını aşmış ve dünyanın dört bucağını yüksek ve eşsiz medeniyetini götürmüş , yaymış olan bir milletin, büyük Türk milletinın şevinc günü, büyük günü, ülkü günü bugün !

Bugün dünyanın hiç bir ihtilâline benzemiyen. tarihin hiç bir inkılâbı kendisine eş olamıyan büyük Türk inkılâbının başladığı gün . .

Ondan 30 Ağustos 1338 lerin , 29 Birinci Teşrin 1923 lerinde doğduğu büyük gün, büyük tarih : 19 Mayıs 1335

Bir tarihin kapandığı, yeni bir tarihin başladığı, ilk ihtilâl ateşinin yandığı gün . .

Türk milletinın makûs taliini yenmeye azmeden bir Dehanın harekete geçtiği gün . .

Bir mütefekkir derki : "Hakimiyet , bu bir muharebedir. Hürriyet, bu da bir sulhtur.. Türk milletinın hakimiyeti lâzımdı . Bunu savaş doğuracaktı .

Savaşın neticesi muzaffer bir sulhtu, bu da bizathi hürriyetti .

19 Mayıs 1335 . . Bunu büyük Önderden dinleyelim :

"1335 senesi Mayısının 19 uncu günü Samsuna çıktım, vaziyet ve manzarai umumiye: Osmanlı devletinin dahil bulunduğu gurup, harbi umumide mağlup olmuş, Osmanlı ordusu her tarafta ze-

delenmiş, şeraiti ağır bir mütarekename imzalamış, büyük harbin uzun sen'leri zarfında , millet yorgun ve fakir bir halde. Millet ve memleketi harbi umumiye sevkedenler, kendi hayatları endişesine düşerek memlekettten firar etmişler. Sultanatla hilâfet mevkîini işgal eden Vahideddin, mütereddi, şahsını ve yalnız tahtını temin edebileceğini tahayyül ettiği deni tedbirler crastırmakta , damat Ferit paşanın riyasetindeki kabine, aciz, haysiyetsiz, cebin, yalnız padişahın iradesine tâbi ve onunla beraber şahıslarını vıkaye edebilecek her hangi bir vaziyete razı .

Ordunun elinden eslâha ve cephanesi alınmış ve alınmakta. İtilâf devletleri mütareke ahkâmına riayete lüzum görmüyorlar. Birer vesile ile itilâf donanmaları ve askerleri İstanbulda. Adana vilâyeti Fransızlar , Urfa, Maraş , Gaziayntap İngilizler tarafından işgal edilmiş , Antalya ve Konyada İtalyan kıtaatı askeriyesi, Merzifon ve Samsunda İngiliz askerleri bulunuyor , her tarafta ecnebi zabita ve memurları ve hususî adamları faaliyettedir. Nihayet 19 Mayıs 1335 den dört gün evvel, 15 Mayıs 1335 de itilâf devletlerinin muvafakatıyla Yunan askeri İzmir'e ihraç ediliyor.

Efendiler, bu vaziyet karşısında tek bir karar vardı. O da Hakimiyeti milliyeye müstenit, bilâkaydüşart müstakil

yeni bir Türk devleti tesis etmek !

İşte , daha İstanbuldan çıkmadan evvel düşündüğümüz ve Samsunda Anadolu topraklarına ayak basar basmaz tatbikatına başladığımız karar, bu karar olmuştur . Bu kararın istinat ettiği en kuvvetli muhakeme ve mantık şu idi :

Esas, Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır . . Bu esas ancak İstiklâli tamma malikiyetle temin olunabilir. Ne kadar zengin ve müreffeh olursa olsun istiklâlden mahrum bir millet, beşeriyeti mütemeddine muvacehesinde uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye kesbi liyakat edemez .

Halbuki Türkün haysiyet, izzetinefs ve kabiliyeti çok yüksek ve büyüktür . Binaenaleyh ya istiklâl ya ölüm ! ,

İşte Büyük Önder bundan 18 yıl önce 19 Mayıs 1335 de bu karar ile Samsuna çıktı ve büyük Türk milleti bu karar ile onun arkasından coşkun koştu. Ve bu 18 yıl içine, yüz yılların başaramadığı büyük işleri koydu ve başardı .

Onun içindir ki 19 Mayıs 1335 Türk istiklâlinin başladığı gündür. Ve yine onun içindir ki o gün , yepyeni , hür , müstakil , çok kuvvetli bir Türk devletinin temeli kurulduğu gündür .

Dünya milletleri tarihini tetkik ediyoruz, vardığımız netice şu ki, bu tarih her bakımdan büyük olmak, yüksek olmak kuvvet ve kudretini büyük Türk milletinde buluyor.

Hayat , belki yüzbin sebebdir, fakat en büyük sebep, bir milletin diğer milletlere medeniyet sahasında tarihten önce de tarihin akışınca da tek ve asil önder olmasıdır. Onun yarattığı eserler karşısında hayranlık göstermiyen ne "Dün., vardı, ne "Bugün., var , ne "Yarın., olacak.

İhtilâller tarihini, inkılâplar tarihini tetkik ediyoruz, görüyoruz ki bizim inkılâbımız çok derin , çok şumullü ve bütün .

Tarih bize ihtilâller gösteriyor, belki bunlar birer sebebdir, fakat eser değil . dir , netice değildir. İnkılâba varan ha-

reketlerdir ki bunun adına " Bütünün ihtilâli., deriz. Birinci harekette zekânın rolü vardır, ikincisinde yapıcı, yaratıcı, olgun ve tam bir zekâ hâkimdir .

İhtilâl, bir mütefekkirin dediği gibi cemiyetin olgun ihtiyacından doğar, İn - kılâp, o ihtiyacı en geniş mikyasta ve en canlı zaferle öder. Bizim inkılâbımız, ne bir zümreye kıyamdır, ne yalnız ameli iş adamları , ne de yalnız fikir adamları tarafından hazırlanmıştır .

Bu inkılâbın en kuvvetli ve en güzel vasfı, ölmez bir "Bütün., , yaşı tarihten çok , kendisi bütün milletlerden daha genç bir milletin vicdanından doğmuş olmasıdır.

Osmanlı tarihinde bazı kımıldanmalar gördük , ecnebi eserleri kendilerine membaa bilen Osmanlı tarihçileri , bu kımıldanmalara birer inkılâp adını vermekten çekinmediler. Bilmediler ki henüz yaşamağa hazırlanmamış inkılâplar yaşayamazlar, bunlar ilk bahar rüzgârları gibi gelip geçicidir.

Bir mütefekkirimizin dediği gibi , hizmeti büyük olduğuna şüphemiz bulunmayan Mithat paşanın hürriyet istihastından doğan kanunu esasi buna hazin bir şahittir, hele 1908 meşrutiyet vesikası dışlerini kırdığımız bir hastaya fındık ikram etmek kabilinden oldu . Hemen hemen ölü doğdu veya doğarken öldü.

Alman filezofu "Nietsche., der ki : Ka'î olan şey ancak "rağmen., den doğar .

Atatürk, Osmanlı imparatorluğunun Mondros mütakeresile hayatına son verildiğini anlayınca maddî yoksulluklara, müstevli düşmanlara, memleketi Babîali ile saray arasında görmek meşum gafletle bâdirenden bâdireye sürükleyenlerin iktidar mevkiini ellerinden kaçırmamak için entrika çevirmelerine düşmanlarla birleşip yurt ve millet aleyhine hareket alçaklığını göstermelerine rağmen bek - lenilen vaki felâkete tercih etti.

Atatürkün 19 Mayıs 1335 de Samsunda Anadoluya ayak basışı ile büyük Türk ihtilâlinin ateşi başladı, bu ateş genişledi , büyüdü ve :

Kopardı rehğüzerinde kıyamet A'dâ,
Akardı payine mahşer misâl bir millet .

Bu ateş bir edibimizin dediği gibi yalnız bir çoban yıldızı değildi, çoban yıldızlarıydı, o da değildi. Yurdun ufuklarına, yurdun göklerine, Atatürk, Atatürk olarak doğdu.

Ve muhakkak olan şu ki: Türk İnkılâbı, bütün dünyayı sonsuz hayranlık içinde bıraktı. Mazlum ve mağdur milletlere hürriyet ve istiklâl yolunda asil bir örnek oldu.

Çok değerli edibimiz Falih Rıfkının dediği gibi mazlum ve mağdur milletlerin hürriyet ve istiklâl yolu, bir Samsuna, bir Dumlupınara , ve bir Lozana uğramadan geçemez.

İstirabını duyan bir millet, ihtilâl yapan bir millettir. Türk milleti bu ihtilâlin en büyüğünü yaptı.

Genç ve kuvvetli şairimiz Yaşar Nabi'nin şu mısraları ne güzeldir.

Asırlarca bekledi koca şark bir ihtilâl ,
Bugünün rüyasiyle avuttu azabını,
Bir milletin toplayıp bütün ızdırabını
Bir ihtilâl halinde doğdu MUSTAFA KEMAL .

Evet, Atatürk bir ihtilâl halinde doğdu ve bu ihtilâl Türk milletini zafere götürdü. Ve yine değerli edibimiz Falih Rıfkının dediği gibi : Efsaneler, Âdemin sol böğründen iki kaburga kemiği açılarak Havvanın çıktığını söylerler. Esatirin bu solak işini Atatürk tam bir anda hakikat yaptı. Sakarya savaşından Atından düşerek kırılan iki kaburga kemiğinden yepyeni , zinde, kuvvetli bir devlet çıktı, bir vatan doğdu.

19 Mayıs 1335 den 19 Mayıs 1937 tarihine kadar geçen 18 yıl yüzyılın,

yapamadığını başarmıştır. İşte onun plânçosu :

Afyon cephesinde büyük taarruz, Dumlupınar Başkumandan Meydan muharebesi, ve nihayet büyük devletlerin maddeten yardım ettikleri düşman ordusu onüç gün içinde yurdun harimi İsmetinde boğuldu ve Türk Ordusu, dünyanın en kuvvetli, en disiplinli ve en fedakâr ordusu olduğunu tarihe bir daha yazdı.

Ey Türk milleti sen, bu ordunla övün.

Bundan sonra mesut eserler, bir yıldırım süratle birbirini takib ediyor. Saltanat kaldırıldı, Lozan imzalandı, Cumhuriyet Halk Partisi kuruldu, Ankara Devlet Merkezi oldu, Cumhuriyet ilân edildi, Hilâfet kaldırıldı, Medrese

ve tekkeler kapatıldı, Şer'i mahkemeler lağvedildi, Dil seferberliği yapıldı, Tarihimiz derinleştirildi, Ordumuz en kuvvetli surette tensik edildi, Adli kanunlarımız ihtiyaçlara göre tedvi olundu, tek mahkeme, layık mahkeme. demiryolu, su, yol, elektrik, fabrika, millî kültür, denk bütçe, düzgün ödeme, hür gümrük, devlet sanayii, millî sanayi, emniyet, huzur, sağlık, devlet çiftçinin klavuzu, Montrö zaferi, Hatay başarısı , siyasette sağlamlık, yurтта sulh...

İnkılâp yürür, inkılâbın sırrı durmamaktır, durmak gerilemektir, durmak, ölmektir.

Türk İnkılâbı, büyük hızla ve mu-

vaffakiyetler yaratarak yürüyor. Yapılacak daha çok iş var. Büyük Önder, nutuklarından birinde buna işaret ediyor: "Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medeni memleketleri seviyesine çıkaracağız, milletimizi en geniş refah vasıta ve kaynaklarına sahip kalacağız. Millî kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız."

Bu; o en büyüğün bundan sonra takib etmemizi işaret buyurduğu mukaddes goldur. Hepimiz ayakta ve hepimiz onun işaretine en coşkun bir ülkücü olarak koşuyoruz ve bir genç şairimizin dediği gibi :

Gökte yanan güneşi koparıp ta yerinden
Elimizde meşale gibi taşımaktayız ,
Bütün varlığımızla şimdi biz ayakta .
Biz aldık bu ateşi Gazinin gözlerinden .

19 Mayıs gençlik ve spor bayramıdır. İki bayramı bir arada kutluyoruz. Bu büyük gün, sonsuz heyecan ve tezahurata sahne oluyorsa hakkıdır.

Türk genci, Türk sporcusu, bizatihi irade kuvvetidir, İnkılâbın bekçisidir. O inkılâbın ne şerait içinde doğduğunu biliyor, o yenilmez bir kuvvettir. Çünkü o Tüktür ve Türk demek, Türk en büyük demektir. Partinin altı oku onun ateş dolu gözlerinin ışığıdır. Türk, Cumhuriyetçidir. En güzel ve en mütekâmil idare şeklinin cumhuriyet olduğuna inanmıştır. Ve onu yükseltmeğe andıçmıştır.

Türk milliyetçidir . Arada hiç bir sınıf farkı gözetmeksizin halk için çalışır, hızını halktan alır , halkı rahata , güzele , doğruya yükseltmeği bir borç bilir .

Türk genci devletçidir. Vatandaşların teker teker yahut ufak kömeler halinde başaramıyacağı ehemmiyetli işlerin, devlet parası, devlet yardımı ile başarılması lâzım geldiğine kuvvetle inanmıştır.

Türk genci inkılâpçısıdır. O, şuurla ,

heyecanla, kuvvetle yürür ve bilir ki durmak gerilemektir .

Türk sporcusu , rejimi müdafaaya hazırlanan bir kuvvettir. Yurt müdafaasının kuvvetidir. O, sporu gayeye götüren bir vasıta bilir. Doğru, iyi, bir fazilettir , o, buna bağlıdır .

Beden kültürü onu çelik gibi sağlam yapar ve o bilir ki yalnız beden terbiyesi kâfi değildir , fikir terbiyesi , karakter terbiyesi , disiplin terbiyesi.. İşte onun önem verdiği umdeler..

Türk sporcusu, yalnız bedenine değil kafasına da, karakterine de güvenir ve

bilir ki bir millet benliğinin yüksekliği, kuvvetliliği, beden kültürü, kafa kültürü, karakter salabiyetile mümkündür. Türk genci, Türk sporcusu işte bu yoldan yürür ve bu yol gayenin yolu , hakkın ve faziletin yoludur .

Büyük Önderin buyurduğu gibi : "Milletimiz haiz olduğu evsaf ve liyakatı, Hükûmetin yeni ismi ile medeniyet cihanına daha kolaylıkla göstermeğe muvaffak oldu. Türkiye Cumhuriyeti her zaman mes'ut, her zaman muvaffak ve muzaffer olacaktır ."

Ve sen "Ey Türk genci birinci vazifen Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini ilelebet muhafaza ve müdafa etmek. Mevcudiyetinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir . İstikbalde dahi seni bu hazinenden mahrum etmek isteyecek dahili ve harici bedbahtların olacaktır. Bir gün İstiklâl ve Cumhuriyetini müdafa mecburiyetine düşersen vazifeye atılmak için içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin. Bu

Ruhiyat

Çocuk haleti ruhiyesi

Korku ve heyecanla nasıl değişir ?

— Geçen sayıdan —

On iki yaşlarında bir çocuğun yaşı ile gayri mütenasip zekâ ve gerekse cümleyi asabiye cihetinden bir fevkalâdeliği var . Bu çocuk bir zaman geliyor ki havada bir takım şeylerin daimi surette uçtuğunu ve her şeyin kendi etrafında hareket ettiğini zannediyor . Kuvvetli sempati ve

antipati hassalarına maliktir. Bilhassa annesine karşı hudutsuz bir sevgisi vardır. Böyle bir çocuk bir gün leyli bir mektebe veriliyor. Bir zaman sonra sözlerinde bazı manasızlıklar seziliyor, ve meselâ sebebi meçhul tesirler altında kalarak intihardan, intihar edeceğinden bahsediyor . Günün birinde hiç bir sebep olmadan bir demir çubukla kendi kendini yaralıyor. Devamlı

imkân ve şerait çok namüsaît bir mahiyette tezahür edebilir .

İstiklâl ve Cumhuriyetine kasdedecek düşmanlar, bütün dünyada emsalı görülmemiş bir galibin mümessili olabilirler . Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir . Bütün bu şeraitten daha elim ve daha vahim olmak üzere memleketin dahilinde iktidara sahip olanlar , şahsi menfaatlarını müstevelilerin siyasi emelleriyle tevhid edebilirler.

Millet; fakrû zaruret içinde karap ve bitap düşmüş olabilir. Ey Türk istikbalinin evlâdı, işte bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen Türk istiklâlini ve Türk Cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret , damarlarındaki asil kanda mevcuttur ."

Türk gençliğinin bu yüksek hitaba verdiği yemin cevabı budur .

Atatürk . . . Bizim birinci vazifemiz ; Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini ilelebet muhafaza ve müdafa etmek. Açtığın büyük yolda bir dakika durmadan ilerleyeceğiz . Her hangi şerait dahilinde olursa olsun tek mukaddes vazifemiz budur ve sen yurdumuzu dünyanın en mamur ve medeni memleketleri seviyesine çıkaracaksın, milletimizi en geniş refah vasıta ve kaynaklarına sahip kılacaksın, millî kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracaksın, Kurduğun genç devlet cihanşumul ve ilelebet payıdar olacaktır. Ve biz senin arkandan sonsuz hayranlıkla koşacağız .

19 Mayıs 1335 in bu yıl dönümünde bütün Türk gençliği , bütün Türk milleti kalben bunu duydu, bunu söyledi.

Türk genci, Türk sporcusu! Her iki bayramın kutlu olsun. Ne mutlu sana !

R. N. E.

baş ağrıları ve bilhassa geceleri dış gıcırdatmaları teessüs ediyor. Çok zeki olmasına mukabil seriütteessür olan bu çocuğun cümlei asabiyesinde fartı hassasiyeti, veraset mevzuu bahs olmamasına rağmen onu muvazenesizliğe doğru sürüklüyor. Bu hale sebep nedir ?

Ana ve babasına ve evine ifrat bir muhabbetle bağlı olan çocuğun evinde bulduğu yakınlık ve muhabbeti, leyli mektep hayatında bulamaması dolayısıyla cümleyi asabiyesinde aksi tesirlerin husulünü badi olmuştur.

Ruhunda husule gelen bu anî tahavvül onu muvazenesizliğe ve fena akibetlere doğru sürüklüyor. Gece rahatsız uyumalar, zaman zaman baş ağrıları teessüs ediyor. O yaşa kadar alışmamış olduğu yeni bir hayata atılmış olmasından ve orada evinde duyduğu sempatiyi duymamış olmasından zaten müsait olan cümlei asabiyesi kırılmıştır. Artık o hocalarından nevmî ve müstekidir. Bu vaziyetteki bir çocuğa aynı mektep ve hayatına devam etmesine meydan vermek fena karakterler kazanmağa mahkûm etmek demektir.

Böylelerini başka bir mektebe nehari vermek veyahut aynı muhitte onu ısındırarak şefkat ve sempati ikame etmek zarureti vardır. İşte burada hiç bir emasyon mevzuu mahsolmadan sempati ve şafkat noksanlığı bu muvazenesizliği doğurmuş oluyor.

Diğer bir misal daha: On yaşında bir çocuk, gerek zekâsının fevkalâdeliği ve gerekse çalışkanlığı ile arkadaşları arasında temayüz etmiş bulunuyor. Ansızın ve sebebi bilinmeyen bir tesirle vaziyet ve tavrı değişiyor. Hocalarının takrirlerini candan bir alâka ile dinlerken onlara hürmet ve derslerine dikkati azalıyor. Sınıfta, başı dik, yüzü mütehavvil, nazarları mutarassıt ve mütecessis, sükûneti ihlâl eden en ufak bir gürültü olmamasına rağmen meçhul bir hadisenin huzursuzluğu içinde imiş gibi bir tavır takınmaktadır. Aynı zamanda yanaklarının kızardığı, alınının terle örtüldüğü görülüyor, Mütehayyır nazarlarında endişe ve ızdırabın

akısları okunuyor. Sanki beklemediği bir gürültü karşısında imiş gibi başını şiddetle bir taraftan diğer tarafa çeviriyor. Bu hal günlerce devam ediyor. Artık çalışmadığı için sınıfta iyi derecesini kaybediyor. Ne hocasına hürmet, ne de derslerine merbutiyeti kalıyor. Teneffüslerde sınıf arkadaşlarından başkalarile oynuyor. Evden mektebe gitmek için gösterdiği istîsnayı mektepten eve gitmek için de gösteriyor, ve ikaz edilmedikçe bulunduğu yeri terk etmek kendine bir külfet geliyor. Acaba bu çalışkan çocukta nasıl bir hadise bu kadar derin aksâlamal husule getirmiş ve muvazenesini bozmuştur ?

Çocuk bu değişikliği göstermeden bir müddet evvel üstü başı yırtık bir acube ile karşılaşılıyor, kendisine hiç bir sual tevcih etmemesine ve en ufak bir taarruzda bulunmamasına rağmen çok korkuyor, bu tesadüf takip eden geceyi çok heyecanlı geçiriyor, lâmbasını söndürmüyor, hafif karanlıkta bile dışarı çıkmak cesaretini gösteremiyor. Jandarmadan, Polisten, dilenciden, velhasıl her şeyden korkar oluyor.

Ana ve babasının dikkat nazarlarından kaçan bu ruhî tahavvülün hâd devresi az bir zamanda sükûnet buluyor. Fakat günün birinde titreyerek korku ve feryad ile annesinin kucağına atılıyor. Bu ikinci ruhî teheyycü ilk tesadüf ettiği acube ile tekrar karşılaşması sebebiyet veriyor. Ve çocukta Pantofobi dediğimiz her şeyden korku hali teessüs ediyor.

Bu çocuğun daha küçüklük halini tedkik edersek görüyoruz ki, geç yürümüş ve geç konuşmuştur. Yedi sekiz yaşlarına kadar kızlarla oynamış, kız terbiyesi görmüş ve çok nazlı büyütülmüştür. Çok zeki olmasına rağmen aldığı terbiye, teheyycü ve tahavvüle müsait olan bünyesinde bu kabîl hadisat için kisbi bir kabiliyet yaratmıştır.

Böyle çocukları ne ebeveyni kadar fazla müşfik ve netice itibarile çocuğa fennalık yapan bir terbiye altın ve ne de eza ve cefa veren bir disiplin içerisine almak lâzımdır. Bir taraftan mevcudiyetinde kökleşmekte olan korkaklığı gideren bir

Köycülük

Köy işi.. Devlet işi...

Sesini bütün dünyaya duyurmuş; yer yuvarlağının en uzak köşelerine kadar havayı dalgalandırmış bir inkılâp Türkiye'si var.

Amerika ; Asya ; Afrika ; Avrupa ve belki Avusturalya bile bu mutlu değişimin farkında ve bu kudretin, enerjinin hayranı ve hürmetkârı bulunmaktadır. Fakat acı olsa da itiraf edelim ki yurdun bir çok bölgelerinde Türk köyü bundan tamamen bihaber yaşıyor.

Psikolojik hususiyet bakımından bugünkü Türk köyünün müşterek vasfı melankolik olmasındadır. Onda; maşerî hayat, iktisadî istiklâl, elbirliği, çalışma heyecanı ve neşe kusurlu ve fazlasile topaldır.

Yeni sistemler köye, yenyol, yeni mektep, yeni ziraat ve yeni teknikle girer ecektir.

20 inci yüz yıl dünyası içinde ileri

milletler bazu ve gövde gücüyle değil yüzbin beygir kuvvetine denk makine takatle çalışıyor; dedikodulu bir fısıltı ile değil; radyo ve televizyon ile konuşuyor. Öküzün adedile değil, elektrik devrajile randımanını şahikalara ulaştırıyor.

Biz kara sapanla toprağı ve tahaccürü altetmeğe çalışıyor; mum ışığıyla ocağımızı aydınlatmağa yelteniyor, adele kuvvetile avuçlarımızı parçalıyarak beş on dönümlük bir verim farkı temine uğraşıyoruz. Bu iptidai durumdan medenî seviyeye ulaşmak mecburiyetindeyiz. Bu da köy kalkınmasını başarmakla elde edilecek bir neticedir.

Kısa bir çağda hedefe varmak için kanaatimca şu esaslar üzerinde gün ve saat geçirmeden harekete geçmeliyiz :

A: Köy komunlerini tesis

B: Zarurî ihtiyaçları tesbit

terbiye verirken onun ürkek ve kız karakterlerini erkekleştirmeye, diğer taraftan onu muhabbetle karışık bir otorite altına alarak müteakabil bir sempati temin ve tesis etmeye çalışmak lâzımdır.

Görülüyor ki, çocuk terbiyesinde ruhu tedkik ve takip etmesin zekâ ve kabiliyetini inkişaf ettirmekten daha mühim yer tutacağına şüphe kalmıyor.

Çocuk zekâsının fevkalâdeliğine rağmen her hangi ufak bir hadise karşısında cümlei asabiyesinde neşvünema bulmağa başlıyan teheyycüyet kabiliyeti küçük tesirlerle, heyecanlarla hemen patlak veri-

yor, ve muvazenesizlik hali teessüs ediyor. Binaenaleyh gerek ebeveyn ve gerekse mürebbiler için çocuk zekâsını inkişaf ettirecek mesaide bulunurken, onların asabî cümlelerini ve ruhî haletlerinin daima muvazeneli ve tabii mecrasında yürütmesine bilhassa dikkat etmeleri ve her şeyden evvel haleti ruhiyelerini en ön safta düşünmeleri lâzım gelir. Zira, asabî muvazenesi bozuk olan bir çocuğun zekâsından hiç bir istifade beklenemez.

— Arkası var —
Dahiliye Mütehasısı
Dr. Talât Borahan

C: İmkânları yıllara taksim ve bunların çağlarında tahakkukunu temin

Köy komunleri.. Köy kalkınmasında esas olacak mıntaka ihtiyaçlarını tesbitte en selâhiyetli ve verimli birer teşekkül olacaktırlar . Kalkınmada ehemmiyetle nazarı dikkate alınacak başlıca özler şunlardır :

A : Köyün imarı.

B : Köyün iktisadî bünyesi.

C : İçtimâî şahsiyeti ; çehresi.

D : Üstün kabiliyetli özlenen köylü neslini yetiştirme.

A:—Köyün imarında ön plânda mevzuu bahs olacak meseleler ; (Yollar, sular, ev ve ahırlar, umumî binalar) dır.

Yani kısaca sağ ve sağlam köyün tesisidir.

B:— Köyün iktisadî bünyesini kurarken : Köylüyü iptidai istihsal vasıtalarından kurtarmak ; kollektif çalışmayı temin etmek ve randımanı yükseltmek en başta tedkik ve temin edilecek esaslardandır .

Tahsildarla midesinin şikâyetini dindirmekten daha ileri bir adım atamıyan köyün iktisadî şahsiyeti sıfırdır.

C:— Köyün içtimâî çehresini olgunlaştırmakta da, maşerî hayatın teessüsünü temin; çalışma ve medenî eğlenme heyecanının doğmasına yardım etmek ; mektep , kitap, gazete, posta, sporla köyün alâkasını başarmak mühim mevzulardandır ; Muhakkak ki köyün içtimâî sür'atinin barometresi ispirto ve iskambil olmamalıdır.

D:— Teknik ve medenî kabiliyeti üstün özlenen köylü neslini yetiştirmek bir az daha uzun bir zamana ihtiyaç gösterirse de yukarki prensiplerin tatbikinden sonra inkılâpçı ve hamleci metodla bunu da temin kolaylaşacaktır. Görülüyor ki köy kalkınmasındaki esas prensipler pek öyle kolayca altından kalkılacak şeyler değildir . İstedigi kadar idealist olsunlar bunlar fertlerin

kendi kendilerine başaraçakları nesneler değildir. Köyün manevî havasını kımıldatmak için lütûn ümidimizi bağladığımız ve Anka kuşu gibi özlediğimiz idealistler bu davanın başarılmaması için kâfi gelemeyiz.

Görülüyor ki dert yalnız bir kaç hurafeyi, bir kaç vabancı telâkkiyi dağıtmak, sökmek değildir. Onun içindir ki; köy kalkınma davası her şeyden evvel bir devlet meselesidir, bir inkılâp davasıdır . İş , yükü, idealistin zayıf omuzlarına ve ve şüpheli imanına yani sütüne havale etmek kendi kendimizi aldatmaktan başka ne olabilir ki . . . Zaman zaman köy kalkınmasını ilk mektep hocasından, bir nahıye müdüründen veya bir kasaba hekiminden, bir içtimâî teşekkülün bürosuna sıkışmış dört beş aydın yurttaştan bekler dururuz.

Fantezik ve şatafatlı sözlerle çevreyi avlamağa ve kendimizi oyalamağa yelteniriz. İş bu cepheden görmek başlı başına bir gaflet şaheseri yaratmak demektir .

Çünkü bu davanın edebiyata, hitabete fanteziye dayanır tarafı kalmamıştır.

Reâlîte bütün çıplaklığıyla meydandadır. Bu kanun, bir prensip, bütçe ve devlet işidir . Büyük işleri büyük kuvvetler başarır.

Türk köyünü de içinde yüzüldüğü melankoliden, mefluç durgunluktan , kurunu vustaî şahsiyetten ancak devletin idare edeceği bir köy seferberliği kurtarabilecektir .

Biliyoruz ki bu yılların işidir.

Bizim özlediğimiz büyük yarın bu kollektif kalkınmanın tahakkuk günü olacaktır .

Dr. Rüknettî Fethî Olcaytuğ

Denizde Akşam

Yollar soluyor , karşı ufuklar sarı bir tül ,
Akşam , denizin göğsüne takmış kanayan gül .
Hicran denilen matemî duymuş ta derinden ,
Sahilde sular hıçkırıyor hep kederinden .
Sesler eriyor , boşluğa boşluk doluyorken ,
Bitmek te mukadder , bu hazine sahne de erken .
Akşam . . Sular üstünde erir son sarı izler ,
Son katra kalan bir güneşin ahını gizler !

Rifat Necdet Evrim

Gurbette Akşam

Geçen akşamlar gibi bu akşam da yalnız ,
Bu akşam da gölgemle bir yolda arkadaşım ;
Söyle nasıl yanmasın benim bu dertli başım ,
Geçen akşamlar gibi bu akşam da yalnız .

Bu akşam da ışıklar yandı karşı dağlarda
Bu akşam da bekledim ne gelen var , ne giden ;
Bir gönül taşıdığı nihayetsiz sevgiden
Yuvasını bulamaz biteviye ağlar da .

Bu akşam da ufuklar benimle bir inledi ,
Bu akşam da yolumda ne bir ses , ne de bir iz ;
Sonu gelmez dertlerin âşinası gibiyiz,
Ben denizi dinledim , deniz beni dinledi !

Rifat Necdet Evrim

Trabzon Lisesi marşı

— Lise ailesine —

Lise gençleriyiz biz , bilgi arkadaşımız ,
Kültürle yükseliyor bu ülkülü başımız .
Devrim bekçileriyiz , Atatürk çocukları ,
"Gözlerimiz ilerde , başlarımız yukarı ."
Başı dumanlı dağlar yol verip eğilecek ,
Tarih bizi inan ki en kahraman bilecek .
Başımız bilgi dolu , kalbimiz ülkü dolu ,
Bir yol ki baştan başa bütün gençliğin yolu .
Denizler aşacağız , dağları yaracağız ,
O mukaddes hedefe mutlaka varacağız .
Bütün dünya dinlesin , bu ses gençliğin sesi ,
ATATÜRKÜNLE yaşa Trabzon Lisesi .

Fikri Naşir

Büyük Hâmid'e dair

Ajans haberlerine takılan gözlerim
birdenbire bir noktada çivilendi .

"Büyük Türk edibi Abdülhak Hâmid
dün gece İstanbul'da vefat etmiştir ."

Sonunu okuyamadım . Kafamın için-
de felce benziyen bir duraklayış oldu .
Ve sonra fani âlemin gürültülü hay
huyundan bir an için tecerrüt ederek
onun en son gördüğüm zamanki halini
ve sözlerini hatırladım .

Bu senenin yazında "Hâmid , Sua-
diyede dinlenmek üzere bir köşke yer-
leşmişti . Biz de yakında oturuyorduk ,
bir akşam dinlenmek üzere yerleştiği
köşkünün bahçesinde çiçek tarhları'nın
arasına gerilmiş şezlongunda büyük üs-
tadın elini öpmüştüm .

Uzun bir ömür tarlasında olgunla-
şarak altınşan başaklara benzeyen sarı
yüzü ; estetik bir zevkle tanzim edilmiş
o zarif sakalı , ve radyom gibi parlayan
ve çehresinin dolambaçlı kırışıklarla ta-
mamen bir tezât teşkil eden gözlerini
biran için yeniden hatırlıyor , esatirî bir
tefekür statüsü gibi muhayyilede onu
heykelleştirmeye çalışıyorum .

Bir aralık yanındaki bayanlardan
bir kısmı üstad'dan izin istemişlerdi . O ,
harikulâde zarif espirilerle bezenmiş
lâhutî konuşmasıyla sordu :

— Nereye gideceksiniz gençler ?

— Hava çok güzel , gazinoya kadar
uzanıp gurubu seyredeciz .

Bu karşılık nedense üstad'ı bir an
düşündürdü . Yorgun bir denizde bir
sabah meltemi nasıl ürpertiler yaratsa
Hamid'in çehresi de öyle dalgalandı Ve
hemen ilâve etti :

— Güle güle gidin . Gurup eden in-
sanları seyretmektense .

Titrek takatsız vücudu ve çökmüş
cismanî varlığı ile tamamen bir tezât
teşkil eden fağfur bir tase benzeyen ru-
hunun bir an için örselendiğini hissederek
gibi olduk , bir sükût devresi geçirdik .

Hiç kimse cevap vermedi . Yalnız iznini
almak isteyenler bile onun müfrit ve ısrarlı
müsaadelerine rağmen yanından
ayrılmadılar , çünkü : Güneşe benzeyen
nadir bir faninin yaklaşan gurubunun
vecdile temaşaya değer olduğunu niha-
yet anlayabilmişlerdi .

Yine ajansın satırları arasında bu
hatıramı canlandırıyor . Artık o güneşin
tamamen gurub ettiğini hissediyordum .

Düşünüyorum .

Kültür mabedimizin ağır ve cıvıltı
havası içinde Hâmid'i menşurlu billür-
lardan yapılmış muhteşem bir avizeye
benzetiyorum .

Bu yarı karanlık mabedin ateş bö-
ceklerine benzeyen sönük kandilleri ara-
sında bu avizenin 86 yıl gür bir coşkun-
lukla taştan bol verimli ışığının kudre-
tini emmeğe çalışıyorum .

Öyle bir ışık ki ; o billürî menşur-
cukların hangi yanından baksan bir keh-
keşan gibi renklerin çeşitlendiğini ve en-
gin bir ahenk içinde öpüştüğünü görür-
sünüz .

İşte o üç satırcık haber bana bu
muhteşem avizenin ışıklorunun söndüğünü
söylüyordu ,

Kültür torihimizin topraklarına kök
salmış asırlık muazzam bir çınar tasav-
vur ediyorum .

Öyle bir çınar ki ; milyonla fani
sinirlerinin yorgunluğunu , damarlarının
ve fikir hücrelerinin açlığını onun engin
gölgesinde doyurmuş ve gidermiştir .

Öyle bir çınar ki : nesiller ve devir-
ler kartal kanatları ve mağrur dalları
altında göçüp gitmiştir .

Edebiyat tarihimizin içinde Hâmid
86 yıl bir zafer bayrağı gibi en yüksek-
te nazlı bir bayrak gibi dalgalanmıştır .
Demek artık onu dalgalatan rüzgâr
dindi . Artık o yüksek burçta hareketsiz
bir tunç külçe halinde duracak .

Haturaların içine gömüldükçe üzün-

tü ve acı yavaş yavaş gevşiyor, yumuşuyor, dudaklarımın acı kıvrılışı ve gözlerimin nemli parlaması yerine daha tatlı bir tebessüm bir teselli rüzgârı gibi beni serinletiyor.

Hâmid fanilerin en bahtıyarıdır .

Kadrini senki musallada öğretecek devirde değil , özlediği ışıklı inkılâp Türkiyesinde bir bahar günü mensup olduğu devletin ve milletin kucağına mukaddes bir emanet yibi serildi .

Bu gün bir memleket ve gençlik onu elleri üstünde taşıdı ,

Böyle düşünürken ona dair bir diğer hatıra muhayyilede canlanıyor.

Üniversitede büyük Namık Kemal'in ölümünün 47 inci ölüm yılını kutlayacaktık. Açış sözünü Kemal'in en yakın arkadaşı, dostu, kardeşi olan Hâmid'den rica etmek üzere evine gitmiştim.

Her zamanki mustaki ve hayranı olduğumuz o emsalsiz nezaketi ve bahar çehresiyle beni karşıladı. Kısaca maksadımı ve ricamızı kendisine anlattım.

Başını ahenktar bir tebessümle salladı:

— Kemal öleli 47 sene oldu demek.

Bu günleri bizlere özleten bu mutlu günlerin yaratılması için bizi koşturan Kemaldi .

Ölmek bize düşerdi ona değil. Kemal'in 47 inci ölüm yılında kürsüye çıkmaya cür'et edemem. Kıymetsiz varlığımla, ondan sonra yaşadığım için Kemal'in mübarek ruhundan utanırım dedi.

Sevgi ve tevazuun bu muhteşem tablosu gözlerimi kamaştırmıştı. Bir az sonra üstadın gözleri bir başka mana ile parıldadı ve ahenktar sesle ilâve etti:

— Türk milleti bile Kemal'in yokluğuna ve yasına tahammül edemedi . Daha üstün bir dehayı bir Kemali , "Mustafa Kemali," doğurdu dedi.

Bazı dağlar vardır . Uzaktan yüce heybetli ve dumanlı görünürler. Yanlarına yaklaşıncı insan onun kelliğini çıplaklığını, bozluğunu görünce sükutu hayale uğrar .

Hâmid öyle bir şahikadır ki; yanına yaklaştıkça daha sevimli bir heybet kazanır. Azameti göz karartır . Ve insanı daha çok hayran eder...

İki sene oldu. Hâmid zatürreeye yakanmıştı , 84 yaşında zatürree çok

korkulacak bir haldir . Bir hehim hocamla ziyaretine gitmiştim. Büyük üstad müsterih bir yüzle bizi karşıladı . Ve yanında kaldığımız müddetçe harukû - lâde espirilerile yine hayran onu dinledik.

Dönerken sordum :

— Hocam bu nasıl zatürree böyle? İhtiyar yaşında Hâmid'i hiç sarsmamış gibi görünüyor .

Muhterem hekim dudaklarını büktü güldü :

— Galiba zatürree de Hâmid'i öldürmek suçıyla lekelenmekten korkuyor. Yahut Hâmid'in ciğerleri, kalbi, kafası gibi bildiğin diğer fanilerden çok başka..

Bence her ikisi de doğru idi.

Ve yine öyle oldu. Hâmid'i bir hastalık aramızdan alıp götürmedi . Güneş ufka gelmişti, bütün haşmetile ve sessizce gurup edecekti . Etti. Avizenin, ışıklarını temin eden kaynak yorulmuştu . Söndü .

Radyom gibi parlayan gözler parlaklıklarını kaybettiler..

Dünyasını değiştiren her değerli faninin ardından âdettir. Klâsik bir ferryat yükselir. "Seni unutmıyacağız. Seni kalbimizde saklıyacağız," diye.

Fakat aradan yıl geçmez o da beşerin o nankör vasfı içinde nisyan bulutlarına gömülür gider. Fakat bu Hâmid için mevzuubahs olabilir mi? Asla !

Çünkü bence Hâmid'i unutmak için beşerî noksanlarımız, hafıza kusurları - mız kâfi gelemiz .

Kafamızdan silinse ;

Kütüphanelerimizin en kıymetli köşelerini süsliyen, değerlendiren ciltleri arasında canlanır.

Kütüphanelerimizi gizlersek kültür mabedimizin karanlık yolunda bir kutup yıldızı gibi parlar, şaşkın yolculara yol gösterir .

Kanaatımcı Hâmid cihanını değiştirdi .

Edebiyat ve fena dünyasından ebediyet âlemine göç etti. Ne denir?

Mevlâ gariki rahmet eyleye.

Dr. Rüknettin Fethi Olcaytuğ

Refahiye Ormanları

(Erzincan notlarından)

Zığananın gümr ormanlarını, köse dağı'nın yeni filizleyen çamlıklarını arkada bırakalıdanberi orman zevkine hasret çekiyordum. Kel, kırmızı veya boz renkli , şekilsiz dağ ve taş göre göre gözlerimde bir usanç başlamıştı. Refahiye ormanlarının gözüme akseden yeşillikleri ruhuma ferahlatıcı bir serinlik serpti. Tenhalıkların ruha verdiği ye'si içimden silip attı .

Orman, bir ağaç şehridir. Ağaç insanın en eski dostu ve himayecisidir . En tanıdığımız at dahi bize alışınca kadar kim bilir kaç tekme ile, kandaşımızı yere sermiştir.

Munis kedi, kim bilir yabancı sansar gibi nicelerini pençelemiştir. Sütü ineğin boynuzlarında can veren , bekçi köpeğin dişleri arasında parçalanınların sayısı kim bilir ne kadardır? Fakat ağaç, yavrusunu korumak için kanatlarını geren bir ana kuş gibi ilk işi , dallarını gölge yaparak insanı korumak olmuştur.

Ağaç, bu eski baba dostu, bu günkü yüksek yaşayışın da baş desteğidir: Gök - lere boy atan beton apartımanların temeli, sal üstündeki ağaç evlerdir. Her parçası çelik tren ve otomobillerin ilk örnekleri ağaç mazılı, tahta tekirli kağınlardır. Yetmiş bin tonilatoluk dünya cüsseli Norman - dileri hazırlayan kafa , ilk bilgiyi ağaç sallardan almıştır . Değnekten kolay elde edilebilir silâh mı olur ? İlk taş kömürü çıkarmak için kazmayı vuran kolun bağırsaklarında odun ateşinin pişirdiği çorba dolaşıyordu .

İlk ev, ilk araba, ilk gemi, ilk silâh, ilk ateş.. in materyalini ağaç vermiştir.

Ya bu gün?

Yurdun bütün şehirlerindeki yapıların iskeletlerini teşkil eden ağaçları bir an için yok ediniz , O, büyük ve gü-

zel ve varlıklı şehirler, suya düşmüş kâğıt balonlar gibi o anda sönüp kaybolurlar . Adamı tutan kemik iskelet gibi yurdu tutan da ağaçtır .

Dünyanın en güzel şehri, dünyanın en yeri, yaranacak dünyanın örneksiz cenneti.. diye dünya ölçüsünde değerlendirilen Avrupa ve Amerika şehirlerinin kâğıt üstündeki panoromalarına bakınız : Kübik san'atın , göze en hoş gelen hendese şekillerine göre, kurduğu yapıların pırıl pırıl yanan renklerine asil güzelliği, yanları veya önleri sıra dikili duran, ağaçların yeşillikleri vermektedir . Betonlu bulan adam , süsü yine ağaçtan alıyor .

İlkbahar, dünyayı yeşile boyadığı gibi , ağaç da şehrin yeşil boyasıdır. İlkbaharsız yurt ne ise, ağaçsız yurt da odur.

Ağacın bu değerini bilenler bakımını da biliyorlar. Avrupa görmüş bir arkadaştan öğrendim :

Garpte ağaçlar , insan kütüğe kaydeder gibi kaydedilip numaralanmakta ve at tımar eder gibi sık sık tımarlanmakta ve kadın tuvalet yapar gibi tuvalet edilmektedirler .

Dünkü biz, ağacı çok ihmal etmiştik ve yurt ağaçsızlaştı.

Bir ilkbahar tablosu karşınıza alınız. Ressam tabloyu tamamlamamıştır . Tablodan zevk alınamaz. Ağaçsız yurt, noksan bir tablo gibi görünüyor ve insan tabloyu boyar gibi yurdu ağaçlandırmak istiyor .

Ben, ormanları görüp ferahlanır ve düşünürken şöyle diyordum: Türkiye, yalnız şu kadar milyon nüfuslu diye öğrenmemeli, şu kadar milyon ağaçlı diye de öğrenilmelidir.

Refahiye, adını, gümr ve yeşil ormanlarından almışa benziyor .

Halit Ağan

Niçin Öldürüyorlar?..

— Geçen sayıdan —

Bu haberleri kendisince ustalıklı sormalarla elde etmeğe çalışır... Ve bazı, tanışmak ve bilmek istedikleri şeyler vardır, bunları da henüz kimden ve nasıl soracaklarını kestirmeden; karşısında hoca olmuş, onların tavsifince (Kurt) lar ve (Yaman) lar, ona bilmediklerini hemen öğretmeğe başlarlar. O niçin ve nasıl olduğunu anlamağa vakit bulmadan kendi hadisesinde takip edeceği hat ve hareketi öğrenmiş olur, Ona rehberlik edenler tutacağı avukatı da tayin ederler. Gardiyanın eline sıkıştırılacak küçük bir para mukabilinde varsa telefon yoksa küçük bir pusula avukatı acele çağırır... Büyük avukatların ekseri kâtipleri ilk teması yaparlar... Maamafih bu hadisenin bünyesine, maznunun malî vaziyetine ve iş icaplarına göre değişir... Bazan avukat bizzat gider, ekseri tevkifhanelerimizde kanun ve hadisenin icap ettirdiği tekayyütten eser olmadığı için hatta daima maznunlar yalnızca görüşebilir de... Avukatın sorduğu suallere verilecek cevaplar sualin içinde olduğu için o, kısa kısa (Fvet öyle idi, öyle oldu) gibi cevaplarını verir, esasen daha ziyade hadiseyi mevkufa bu kabil kvukatlar anlatır; Maznun sadece yeni yapılan bir hadise hikâyesi-

nin senaryosunu avukatının direktifi dahilinde kafasının hücrelerine yerleştirmek ve ne olduğunu kısaca tekrarlamakla meşguldur.. Evet ilk anlarda yüzde seksek maznunlar; avukatlarından bile hakikî suçlarını gizlerler...

Müddeiumumilik ve istintak bürolarından, çetin bir mücadeleden gelen maznunu tartsanız kilosundan muhakkak on kilo kaybetmiştir.

Sarı bir renk, mahcubiyetten veya sukuttan mütevellit daima gelip geçenlere manasız ve ekserisinin (Bana acıyın, bana merhamet edin, bana yardım edin) demek ister gibi bir bakışları vardır.

Bazı daha durgunlaşmış kafalar da vardır.. Sudan çıkmış balık gözü gibi donuk ve korkunç gözler, uzamış tıraş ve dağınık saçlar.. Bazan kabadayı tiplerine rastlarsınız; güya bayram günü amucasının elini öpmeye giden mahalle uşağı gibi giyinmesine bir çeki düzen, vermiş henüz terlemeğe başlamış bıyıklarını yukarı bükmüş, iyi bir tıraş ve taranmadan sonra kalın altın kaplama saat zencirini göğsüne takmış.. Yüzlerine vuran benliklerinin iptidai ve vahşi rengi, sizi tiksindirir ve bakmadan geçmek için başınızı önünüze eğerken... O kelepçeyi beraber taşıdığı

Gırgır suyu, Delikli taş

Kenar köşe bazı evlerde yine bir Hidrellez arifesi gibi hazırlık var. Yemekler pratik... Hamsikuşu, yalancı dolma, kaygana, helva, haşlanmış yumurta, taze soğan... Sepetlerde kendilerine mahsus mevkileri almışlar.

Çok erken gidileceğinden başka mahallelerdeki ahbaplara haberler uçurularak hareket saati bile kararlaştırılmış. Nereye, diye merak ediyorsunuz, değil mi? Belki siz de işitmişsinizdir. Hani şu binbir derde deva olan (!) Gırgır suyu yok mu? Oraya...

Çoktanberi onu bir bilenden dinlemek istiyordum; fırsatı kaçırmıyarak hemen mahallemizin en yaşlısı Fadîme nineyi çağırttım. Meğer o da dizlerindeki sızılardan dolayı bu gayrette imiş; yalancı dolmayı sepetçiğine yerleştirirken benim kendisini çardığını duyunca torunundan fena bir haber geldi sanarak merakı kalkmış; birbir peşine bir kaç (Bööv, estağfurullah) çıkardıktan, yağlı parmaklarını ağzında bir iyi temizledikten sonra yola koyulmuş. Aradan pek az zaman geçmişti ki nefes

nefese çıkageldi. Kendisini teskin etmek lâzımdı; merak edilecek hiç bir şey olmadığını söyledim. Sevindi ve kahve ile bir sigara tellendirdikten sonra keyfi yerine geldi. Şuradan buradan konuşuyorduk, sözü Gırgır suya getirerek bu âdeti kendisinden dinlemek istediğimi söyledim. Buruşuk yüzü geniş bir tebessümle gerildi, hayretini anlatan bir ifade ile:

— A! Oğlum, bunun neresini merak ettin, anlatacak bir tarafı yok ki... Dedi. nazlanıyordu, uzun bir çene yarışından sonra bir çenber de vadedince gevşedi, söylemeğe razı oldu. Şimdi sizinle beraber dinliyeğim:

— Hikmetinden sual olunmaz, bu su Mayısın birinde birdenbire gır.. gır diye kaynamaya başlar (1). Asıl günü yedi Mayıdır. (2) Bu gün de gidemiyenler ay sonuna kadar tek günlerde giderler, mese-lâ: Dokuzunda, onbirinde...

Sözünü kestim:

— Niçin yalnız tek günlerde gidilir?

(1) Eski bir ayazmadır.

(2) Rumî Mayıs.

eşiyle ayak uydurmuş.. Başı yukarda şayanı dikkat hiç bir hali yokmuş gibi pek tabii bir eda ile yürür.. Geçer.. Gider...

Bunların en çirkin ve acıklı vaziyetleri ilk ziyaret günüdür; gözleri ağlamaktan şişmiş, soluk renkli ve ekserisi fakir giyimli şehirli, köylü anne veya kardeş veya sevgililer... Onların yüzlerine bakmadan bir konuşmaları vardır.. Bu sahneleri jüri veya hâkimler görse suç işlediklerine kani olur ve fakat verecekleri cezada daha

çok tahfifi sebepler bulurlar...

Bazan da kocasının katilini öldürmüş bir maznunun karşısına geçen anası veya yakın bir akraba kadını (Ne iyi ettin daa... İntikamımızı aldın, ailemizin şerefini kurtardın, erkek dediğin işte sensin...) gibi teselli ve tasvip edici sözler söyler. Bu sözler taamül ve göreneklerinin yazılı olmıyan klâsik edebiyatlarının en canlı parçalarıdır.

—Sonu var—

S. Helvacıoğlu

—Bu günler uğurludur da ondan. Dinle bak ! Sana yerini de tarif edeyim ; hani Değirmendere var ya, onu geçtikten sonra Erzurum şosesinin üzerinde meşhur Delikli taşın biraz ilerisinde, iki yamaç arasındadır. Büyüklerimizden işitirdik , bu su Cinevizden kalmış: vaktile kayaların arasında, üst üste oyulmuş tekneçiklerden sıra ile ve usulüne göre alınmış. Her neyse yedi Mayıs sabahı iğne atılsa yere düşmeyecek kadar kalabalık olur. Genci, ihtiyarı, sağlamlı, hastası, yediden yetmiş herkes oradadır. Hal Bak, orada güneşten, yağmurdan barınacak bir dam bulamazsın ; ancak erken gidenler halılarını serecek , semaverlerini ateşleyecek bir köşecik bulabilirler. Yavrum, bu su öyle şifalı. öyle şifalıdır ki, nur içinde yatsın rahmetli kadın ninenimden işitmişim : Vaktile bir çobanın midesinde taş varmış , derdine hocalar , hekimler çare bulamamışlar; bir gün buradan geçerken tesadüfen bu sudan içmiş. Ne dersin oğlum, o koca taş (!) erimesin mi ? Bu gün de yine ağrısı, yarası, sarası olan, çocuğu olmıyan gırgır suyu ile kırkırırsa biiznillâhitaalâ birebirdir .

Hayretim gittikçe artıyordu . Fadime nine birden kaşlarını çatı :

— Hal.. Bak, aklıma geldi ; kınanmıştır . . Suyun yanına öyle pis gidilmez , çünkü mubarek hemen kesilir. Bol akması için okumuşlardan bir kadın suya yaklaşıp elindeki yazılı tası üstüne kapatıp dua eder; ondan sonra herkes sıra ile sudan üç yudum içerek ellerindeki tasla güğümcüklerini doldururlar ve arkalarına bakmadan uzaklaşırlar.

Fadime ninenin yine sözünü kestim :

— Arkalarına bakarlarsa ne olur ?

— Basılır, senin anlayacağın ağrısı , sızısı artar; çocuğu olmaz, ne dedimdi ? Hal.. Sonra her kadın bir kenarda peştimal gererek bu suyu vücuduna kırk bir defa sürer ve (Bütün dertlerim bu su ile

aksın gitsin) diye dua eder. Ayrıca iki rekât namaz da kılan olur; daha sonra oradaki çalıya bir bez bağlar . Artık sıra Delikli taştan (1) geçmeğe gelir. Bak, onu da anlatayım: Eski zamanda Ferhat isminde bir adam, Şirin isminde bir kıza âşık olmuş; babası her nedense kızını vermek istemediğinden adamcağıza (Şu kayayı dersen kız senin) demiş , kızını da kanyanın öbür ucuna koymuş . Zavallı gece dememiş, gündüz dememiş uğraşmış; tam kızla karşılaşacağı sırada bir cadı kadın peyda olmuş, kıza: (Ne bekliyorsun? Ferhat şu kayadan kendini attı) demiş , Şirin de Ferhada zaten âşık olduğundan kendisini kayadan fırlatıp atmış; Ferhada gelince tam işini bitirip kıza kavuşacağı sırada cadı karıdan fena haberi duyunca acısından o da kayadan atılarak sevgiisine kavuşmuş. O zavallıların mezarı da oradadır . Cadı da Allahtan diken oluvermiş . Şimdi Delikli taştan geçmenin usulünü anlatayım: Büyükler önde, küçükler arkada dizilirler, öndeki eğilerek yürür, tam taşın ortasına gelince: (Bütün dertlerim burada kalsın) diye dua ederek arkadakine seslenir . Böylece birbirlerini çağırarak öbür tarafa geçtikten sonra bu sefer küçükler önde büyükler arkada tekrar geçerler, bu iş te bittikten sonra, herkes nezrini yapıp üstündeki mezara bez bağlar ve evine sağlık ve afiyetle döner , bir daha da ağrı sızı nedir bilmez. dedi .

Fadime nine gitmişti

Ben , bu asırda halâ . . suda kırkırıp, taştan geçmekle her derdine şifa uman zavallıların haline gülmek mi , acımak mı lâzım geldiğini düşünüyordum .

Nurettin Erel

(1) Büyük Jüstinyen'in Trabzona su getirirken yaptırdığı su yollarından bir parça olması muhtemeldir.

İNAN

—Geçen sayıdan—

Avrupanın garbinde parlıyan ve seyyal bir nur gibi etrafa yayılan " Hukuku beşer, davası; insanlığın rüşt devrine ulaştığını ispat eden ve tarihin derinliklerinde ölmez izler bırakan hak ile batıl mücadelesi idi .

Zamanların yürüyüşüyle mazinin derinliklerinde çehreleri gölgeleşen, nufuzları her gün bir az daha sararıp kuruyan o inkılâptan evvelki hakim sınıfların; kralların, asilzadelerin, din adamlarının yerine şimdi büsbütün başka bir sınıf gelmiş ve bambaşka bir eazibeyi yaratmakla âlemi iklim iklim teshir eylemişti.

Hakiki insanlık haklarından, perestîşe lâyık faziletlerden bahseden ve karanlık dimağlara nur, susamış vicdanlara tesellilerle huzur ve refahliyen on sekizinci asrın bu reşid insanları; yer yüzüne müstevli zulmetleri kökünden söküp atabilecek bir eksir halketmişler, keyfi maksatlar yolunda soyulan, şahsi ihtiraslar uğrunda mezbahalara sevkedilen beşeriyeti, sürüler şeklinden kurtarmak yolunu bulmuşlardı .

Bu mürşitlerin insanlığa uzattıkları umdelerin içinde hassaten musavat eksiri; müstebitlerin kabriyle inhyon esir dünyayı yer yer dolaşırken Avrupayı da hak ile batılın harp meydanına çevirmiş ve yirmi sene devam eden bu mukaddes cihatta sel gibi kanlar akmış, sayısız Hanumanlar yıkılmıştı .

Çünkü bütün insanlar için musavat ; zekânın işaret ettiği halâs nuru, aklın bulunduğu saadet düsturu, mantığın kabul eylediği selâmet yolu idi. Esir beşeriyetin zincirlerini çözmeğe ve işiten mazlumlara bütün varlığıyla kendi yoluna fedayı hayata koşturmağa kâfi gelebilen bu en mühim

insan hakkı; yüzlerce asırlardanberi beşeriyeti köle gibi kullananlara ve saltanat hesabına insanlığı hacaletе sürükliyenlere karşı en şihirkâr bir kurtuluş bayrağı olabilecek manada idi.

Hürriyeti, musavatı, adaleti, uhuvveti kendilerine bayrak eden ve gasıpların, yalancılara boğazlarına sarılmağa liyakat kazanan mazlumlara; fikir âleminde bir zelele yaratan mürşitlerin etrafında toplu ve çok mehip bir kuvvet vücuda getirdiklerinden siyasi müstebitlerle dinî kahir istibdat, elbirliği ettiler. Muztarip beşeriyet; asırlarca kırıyan kalbinden şimdi taşan yeni bir inanla müstebitlerin bu çetin cephesine saldırdıkça hak şahlıyor ve gasıpların, zalimlerin istibdada âlet olan orduları karşısında hürriyet, musavat, adalet , uhuvvet muzaffer oluyor , batıl ise yer yer ricat ediyor ve o yalancı cennetler, o zalimler kadar korkunç cehennemler yıkılıyor, krallar, asilzadeler, din namına icrayı habaset edenler bu inhidamların altında ve kendi cehennemlerinden dökülen o ateşler içinde yanarak taraf taraf mağlup oluyorlardı .

Fakat, Güstav Löbonun dediği gibi : "Ruhlarda mazi yavaş yavaş öldüğü için,, o eski fikirlerin bin ihtiras ile mücehhez kuvvetli taraftarları, yüz senelik uzun bir mücadele içinde kâh mağlup oldular, sindiler. Kâh fırsat buldular galip geldiler , yeniden hükmettiler.

İhtilâlin bu âteşin fikirleri zamanın kucağında bir iklimden diğerine ulaşmakta, bir millettten diğer millete yerleşmekte büyük bir kabiliyet gösterdi. Garpte hak için isyan eden mazlumlara hakka yol vermek istemeyen zalimler , müstebitler ; bu asırlık mücadelelerle tırnak tırnağa , diş

dişer meşgul iken şarkın da esrarengiz derinliklerinde uzak bir fırtınanın ilk kılmıdayışları, cesim bir meddin ilk oynayışları hissedilmiş olacaktı ki, Osmanlı hükümdarlarından Selimi salis; garpte infilâk eden bu beşeriyet ihtilâlinin tevhit ettiği kasırgalarla yakından alâkadar olmuş, tahtı üstünde âdeta uykusu kaçmıştı. İstibdadın kahhar idaresinde varlığı gittikçe gölgeleşen, Türk milletinin de bir hakkı olduğunu asırlardanberi muc'zeler yaratan bu millete de bir hak ve hürriyet veril-mek lâzım geldiğini ilk mırıldıyan bu hükümdar; garpten gelen bu yepyeni ve ümitli inanın sihir-kâr tesirleriyle, infilâkı çok mümkün olan mazlumların isyanından, esirlerin ayaklanmasından titrer ve garbın uğradığı o müthiş intikamlardan kurtulmak için millete daha genişçe bir hak vermek isterken ne yazık ki, o; zorbaların hücumuna maruz kaldı, hakka kavuşacak bir milletin sevinçli çehresini görmeden cehlin, taassubun kılıncı ile ölümün kucağına uzandı.

Milletin isyanından ürken üçüncü Selim, çok güzel biliyordu ki; hukuku beşer tahtının dört murassa ayağını teşkil eden hürriyet, musavat, adalet, uhuvvet umdelerine meftun olmaları ve o yüksek nimetleri, her ne bahasına olursa olsun ele geçirmek saadetine mazhariyeti arzu ve talep eylemiyen esir kafilesi, mazlumlardan sürüsü yoktu.

Asırlardanberi muhtarip garp gibi şarkta müstebitlerin çizimleri altında eziliyor, inliyor, bin yoksulluk içinde; sarayların zevkine, vezirlerin keyfine, türlü mütegalibelerin her kahrına boyun eğiyor, namusundan, şerefinden, malından, canından emin bulunmuyordu. Herkesin namusu, şerefi sarayların keyfine kurban, herkesin serveti, malı müstebitlerin zevkine feda, her ferdin canı, cananı cellâdın önünde perişan ve heba idi. Zira o halâskâr, o âdil ve müşfik eski inan, islâmî akide; artık sınıf sınıf zorbaların, cühelânın ellerinde oyuncak olmuş ve halkı sersem etmeğe yarıyan bir büyü mahiyetini almıştı.

Ne ayıp ki Allahın gölgesi olduğunu iddia eden halifelerin binbir türlü istifraza kucak açan sarayları, o kapkara cahil,

zorba ve mürteşi vezirlerin konakları, şahsî menfaatları için riya ve tekâpu ile yerlere kadar eğilerek bir iblise "Zillullahı fil'âlem," diyen şeyhülislâmların harem daireleri birer kârhane halinde masiyet yuvası, mel'anet kumkuması olmuş bulurken halâ kadınların yaşmakları inceldiğinden, yüzleri gözleri açık saçık bulundugundan, saçları ve cilbabları (Elbiseleri) göründüğünden âmmeye ilâhî bir ceza olarak yağmurların kesildiğini, kahtın yüz gösterdiğini, büyük hastalıkların yurda musallat olduğunu o mürâî şeyhülislâmlar, o rezil halifeler namına fetvalarla ilân ederler ve Allahlarından, peygamberlerinden korkmadan, utanmadan vatanın her köşesindeki müftüler marifetile "Fetvayı şerif," dedikleri bu iş-falkâr ve naşerif yazıları camilere, cemaatin topluluk mahallerine astırıldılar.

Devlet makamına oturanların idaresizliklerini örtmek, günahlarını gizlemek, zulumlarını saklayabilmek yolunda; eski inana sığınarak ihtiyar edilen bu düzenbazlıklar; halkı, o sürü sürü mazlumlardan, esirleri hiç bir kabahatları olmadan, ışıktan bile mahrum evlerinde, her perişanlığa maruz o mütevazi yuvalarında, çolukçocuklarla yoksulluklara katlandırıyor, koscoca milletin şuuruna böyle nice kör düğümler vurula vurula geniş bir vatan yer yer felçlere uğruyordu.

Ne yazık ki, bir zaman Arabistan çöllerinden bir güneş gibi doğan ve bütün âlemi ışıklarile vahşi karanlıklardan kurtaran, tarihi bile şaşırtacak kadar kısa bir zamanda orta Asyalara, orta Avrupalara, ve ta iç Afrikalara kadar nüfuz ederek kişverleri secde ettiren, beşeriyete huzur ve halâs getiren Allah mefkûresi, islâmiyet inanı; şimdi biz düzenbazlıklarla karıştırılmış, saffeti bozulmuş, kudretten düşürülmüş bulundugundan bütün bir milleti makul düşünebilmekten, azimden, iradeden mahrum etmiş, hudutsuz denilmeğe lâyık bir vatani çöktürmüş, harabeye çevirmişti.

—Sonu var—

N. Korkusuz

Çocuk ve Sıhhat

Çocuk Dişlerinin Lüzum ve Ehemmiyeti

— Geçen sayıdan —

Bir elde bir parmağın kıymeti ne ise bir ağızda bir tek dişin kıymeti de aynen odur. Bir doktor kafası bir elden kopan dört parmakla bir ağızdan kopan diş arasında hiç bir fark bulmaz. Tabiğat onları çıkarken nasıl sıraya koymuş ise düşerken de bir sıra ve bir intizam dahiline vukunu temin etmiştir.

Bizler herhangi bir sebeple bozulabilen bu noksanın devamına yardımcı unsurlarız. Çocuk bünyesinde bir dişinin lüzumsuz zamanı, onun tabii olarak düşme zamanıdır. Bundan hariç zamanlarda çocuk dişini ancak hekimin göstereceği bir zaruret karşısında çekilir. O halde çürümüş dişleri ne yapmak lâzımdır? Demiyecessiniz. İşte mühim nokta buradadır. Bilhassa bizim memleketimizde, her gün ana baba ve kardeşlerinden veya muhitinden bir çok korkunç diş hikâyelerini dinliyen çocukta diş tedavisine karşı o kadar müthiş bir korku vardır ki, değil ona öyle uzun uzadıya bir tedavi tatbik edebilmek; diş tabibine getirip yalnız muayene ettirmek için bile de çok müşkilât vardır. çocukların yanında geliş güzel konuşulan bu çok mubalâğalı diş hikâyeleri onlar üzerinde o kadar fena bir intiba bırakır ki kendisine hiç bir müdahale yapılmadan bile, o, diş tabibinin kendisini yemeğe gelen bir umacı gibi görür. Halbuki, diğer taraftan harap ağzının tedavisi için çok muti ve munis olması icabederken onun korkak ve muhteriz alıştırılması her hangi bir tedaviyi tatbika imkân vermez. Bir defa aldatılarak veya ikna edilerek muayenehaneye düşürülse, ızdırabını dindirmeğe mecbur olan hekim o gün için ağrıyanı ya aldatarak veya cebrederek çeker. İşte burda çocuğun du-

yacağı ağrı da onun küçük kafasında yer etmiş olan korkularını takviye eder. Artık bu sondur; bir daha onu muayenehaneye önünden bile geçiremezsiniz. Fakat daima muztarıptır, yemek yemez, uykusu gayri muntazam, ekseri geceler feryadı ile bütün bir ev halkını rahatsız eder, neşesi yoktur, yemeklere karşı daimî bir istigna gösterir. En iyi yemeği en nazlı bir eda ile karşılar. Bu vaziyet karşısında ne yapmak lâzımdır? Aşağıda sayacağım kaideleri bir prensip olarak kabul etmek ve tamamı tamamına tetabuk etmek icap eder:

1 — Çocukların en muhtaç olduğu bir bakıma karşı korkak ve itaatsız olmalarına meydan vermemek üzere onların yanında lüzumsuz ve mübalâğalı diş hikâyelerini anlatmak âdetinden vaz geçiniz. Çocuk çok mütehasstır. Ona diş tedavilerine karşı yakınlığını ve alâkasını celbedecek veçhile idarei kelâm ederek bilhassa bu noktada karakteristik inkişafına dikkat ediniz.

2 — Çocuklar uzun tedavilerden hiç hoşlanamazlar; fazla çürümüş çocuk dişlerinin tedavisi edilmemesinin sebebi budur. Binaenaleyh çocuklarınızı diş çürüklerinden vikaye edecek sıhhi bir disiplin altına almanız ve hafif çürük olanlarını da, ağrı yapmalarını beklemeden, derhal doldurtmanız lâzımdır, zira ağrı yapan bir süt diş, çocuk rahat durmayacağı için, çok güç tedavi olur. "Ağız bakımını başka bir yazıda anlatacağız."

3 — Süt dişleri zanneylediğiniz kadar kısa bir zamanın yardımcısı olmayıp en aşağı 6—7 sene çocuğunuzun sıhhatına hizmet edecektir. Çocuk, ağzındaki bozuk dişlerin adedi nisbetinde noksan gıda alır. Bundan başka, ağız, bütün vücut hastalık-

Hayattan ve kitaplardan notlar

İhtiras, şahlanmış bir cinnettir.

Belâhatın müşterisi çoktur.

Korkak, kendisini en ziyade cesur göstermeğe çalışandır.

İyi görmek, mes'ut olmanın şartlarından biridir.

Gülmekte san'at, ağlamakta sahilik arıyorlar, doğru ! . . .

Gülmek nedir demişler, ona cevap vermek istiyen de gülmüş, demek tarifi bu !

Tanrım, bana bir avuç güneş ver, sana bir yığın bulut göndereyim.

Cinnetin neylerinden biri de kendisini olduğundan fazla göstermek istiyenin halidir,

Kabarır cirmi kadar.

Kalbin sakladığını gözler saklayamıyor.

Ağaçların en manasızı kavaksa hayvanlarıki kazdır, Birinin başında gel eser, diğeri gülünç gururludur.

Fikri Naşir

Bir muvaffakiyetin altında daima bir fazilet vardır.

M. Barres

Bana inan ki insanın tabiatı, itiyatlarıdır.

Kormey

Hayat, her şeyin fevkinde olan büyük bir şeydir. Çocuğun hayatı da kendi zamanı ve kendi mikyası dahilinde büyüklerin hayatından deha az ehemmiyetli değildir.

Con Devvey

İyi kitapların mütaleası, fikirleri bizi kolay kolay bırakmayacak olan geçmiş asırlardaki adamlarla konuşmadır.

Descartes

larına mebdet teşkil eder. Mikropların duhulü için en müsait zemin ve yol burasıdır. Çocuğunuzun ağızındaki çürükler sadece bir diş bozukluğu değil aynı zamanda, onun bünyesini zehirliyen mikropları türetmek için, mide ve bağırsaklarına ve bütün uzviyetine seveleden birer yuvalar. Bu gün tamamen anlaşılmıştır ki bütün vücut hastalıklarının % 40'ının menşei diş köklerinde ve diş etlerinde bulunan mikroplardır. Buradan kalkan mikroplar ya kan tarikile veya mide yolu ile uzviyetin beğendiği bir tarafında "Meselâ; göz, levze, ciğer, apandis, kalp, mafsals, cilt ilh." de birleşerek muhtelif tipte hastalıklar meydana getirirler.

4 — Altı ile yedi yaş arasında çıkan ve altı yaş dişleri denilen, her çenede biri sağda diğeri solda olmak üzere iki şer büyük azı dişleri vardır. Bunlara bir arıza olmamasına fevkalâde dikkat etmek ve çürüyenleri derhal tedavi ettirmek lâzımdır. Çekilirlerse yerlerine diş gelmediği

gibi çenenin eğrilmesine ve dişlerin çarpuk çarpuk olmasına sebebiyet verilmiş olur.

" Bu dişlerin lüzum ve ehemmiyetini ve çenedeki rolünü ayrı bir yazıda anlatacağız.

5 — Çocuğunuzun sıhhatına hizmet edecek bir dişinin tedavisi lâzım geldiğini söyleyen hekimden çekilmesini ısrarla istemeyiniz; Çocuğunuza bilmeden yapacağınız fenaliğe hekimi de iştirake davet etmiş olursunuz. Tedavi imkânı ve zarureti olan bir diş, arzunuz olsun diye, derhal kerpetinine asılarak çekip atan bir diş tabibinin vicdanına ve elemine muhalif hareket etmiş olduğunu biliniz.

6 — Süt dişleri ya tabii düşme zamanı geldiğinde yerine gelecek dişin eğri çıkmasına sebep olursa veya çenede bir inhinaya sebebiyet verirse çekilir. Bunlardan hariç vekayide süt dişleri çok çürümeye meydan vermeden hemen ve derhal doldurtulmak icap eder.

Cemil Hulûsi Bulak

Tarihten yapraklar

ESKİ TRABZONA DAIR

II

Geçenki yazıda, Trabzona dair kıymetli malûmat verdiğini söylediğim müellif (Charles TeXier) bahse mevzu eseri de (Architecture Byzantine) dir.

Biliyoruz ki TeXier'nin Anadolu ve ön Asyaya dair bir kaç eseri vardır : 1839 da çıkan (Asie Mineure) den sonra, 1862 de (Description de l'Asie Mineure) çıkmıştır, ki B. Ali Süadin "Küçük Asya," unvanile Türkçeye çevirdiği bu üç ciltlik eserdir.

Bunlardan başka, müellifin Ermenistan dediği mintaka ile İran ve İraka ait eserleri de vardır.

TeXier'ye dair elde mevcut bibliyografik malûmata göre, 1864 de Londrada basılan (Architecture Byzantine) müellifin küçük Asyaya dair yazdıklarının sonuncusu olmalıdır.

Mimariye dair olmakla beraber, Trabzondan bahseden bazı müelliflerin bu esere atfen tarihî malûmat vermeleri, Bay İhsan Nemlinin kitabı getirtmesine amil olmuştur.

TeXier'nin, (R. P. Pullant) namında arkeolog bir İngiliz mima-

rile birlikte, yazdığı bu eserde Trabzon faslı, B. Ali Süadin tercüme ettiği eserdeki Trabzon bahsine nisbetle çok geniş olduğu gibi, çok yaşlı ve ne günler görmüş Trabzonun başından geçenlere dair, üstünde tedkikler yapılarak ilerlenebilecek kıymet ve mahiyette tarihî esasları ihtiva etmektedir.

250 büyük sayfa olan eserde 40 sayfa kadar tutan Trabzon faslı eserin son kısmını teşkil ediyor. Müelliflerin Trabzonda tedkik ettikleri Bizans mimarî eserleri, eski hristiyan Trabzonun baş mabedi (Panaghia Khryso Kephalos—Altınbaş Meryem Ana) kilisesi, şimdiki Ortahisar camiile İstanbul'daki gibi hristiyanlığa ait ismini hâlâ taşıyan Ayasofya camiidir.

Kitapta Trabzon faslına ait büyük kıtada 10 plânş vardır; bunlarda mezkûr iki binanın muhtelif plânları, kitabeler ve saire gösterilmiştir.

Eserin asıl kıymeti, tarihî kısımlarındaki özlü malûmat ve yürütülen ilmî mütaleatla, işaret olunan menbalar ve bilhassa eski Trabzona ait tarihî görüşün Türk tarihi tezile olan mutabakatındadır.

Ben burada eserin Trabzon faslının tarihî kısmını aynen tercüme ile iktifa edecek, yalnız bu işle uğraşacaklara yarar düşüncesiyle, metinde geçen bazı şahıs ve mevki isimlerini haşiyelerle taviha çalışacağım.

Halbuki bu hususta yapılacak iş, eserdeki malûmatın tahlilile, diğer kaynaklarla karşılaştırılması, daha derinleştirilmesi, hulâsa eserin ilmî bakımdan intikadı olmalıdır.

Fakat, geniş bir tarih kültürile bilhassa eski tarihe ait etraflı bir ihataya bakan bu iş, kudretimin fevkinde olduğu gibi, bu işle uğraşmak için elde başvurulacak işe yerar me hazalar da yok gibidir.

Ancak tahlil işini başarabilecekler çıkabilir; çalışmak için elzem vesaitin temini de imkânsız değildir; ve nihayet elde vesait olunca ve istenince, yapılamıyacak şey yoktur. Hiç olmazsa kârınca kaderince.

Bütün bunlarla beraber, Trabzon tarihini yakın veya uzaktan alâkadar eden her kayıt ve malûmat, bir gün yazılacak olan o tarihe malzeme olarak elbet lâzımdır. Ve benim de şimdilik, müstakbel bir Trabzon müverrihi-ne ithafen, yapmaya çalıştığım bundan ibarettir.

Şimdi Texier ve Pullant'i dinleyelim :

(Architecture Byzantine) den. Sa. 213 ilâ.

Trébizonde
Trapézus — Trapézunte

Xénophon'un (1) askerleri ilk defa (Théchèse) (2) dağından

denizin ufkuu uzaktan gördükleri zaman, koşarak sahile doğru indiler; ve büyük bir sahil şehri olan Trabzonun ahalisi tarafından hemşeriler gibi karşılandılar.

İsmi ilk defa bu vesile ile tarihte görünen Trabzon, daha milâttan evvel IV üncü asırda mür bir şehirdi.

Karadeniz havzasının bu kısmı, bu tarihten -yani milâttan evvel IV üncü asırdan- bir çok asırlar evvel, Orta Asyanın her tarafından gelmiş olan muhtelif kavimler tarafından işgal edilmişti. (3)

Bunların arasından Greklerin (Pélasges) namı altında gösterdikleri kabileleri zikretmek icap eder, ki bunların —Pélasges'ların— garbe doğru ağır ağır ve devamlı surette vaki muhaceretleri Akdenizin bütün sahillerini kolonilerle kaplamıştır.

(1) xénophon — Meşhur on binlerin, Cléarque'dan sonra ricatta kumandanı. Atinalı müverrih, filozof ve general. Sokratın en beğendiği talebesindedi. Milâttan evvel 445-355. En meşhur eseri On binlerin ricatini hikâye eden (Anabasis) tir. Bu eserin Fransızcaya tercümeleri vardır.

(2) Bu dağından, ilerde, xénophon'un eseri tercüme olunurken bahsolunacaktır.

(3) İbarenin aslı şudur : "Cette partie du bassin de la Mer Noire avait été, plusieurs siècles avant cette époque, occupées par divers peuples venus de tous les points de l'Asie Centrale."

(Trapezuntien — Trabzonlu) namı altında tanınan kabileler, kendilerine şef—reis olarak efsanevî bir kahraman ve Likaon'un(4) oğlu olan (Trapézos) u alıyorlardı. (Bizanslı Etiyenden, Trapezus kelimesi).

Bu kabileler, esasından bir (Pélasges) memleketi olan Arkadya (5) da yerleşmeğe gittiler, ve orada (Alfe) (6) suyu kenarında (Trapezus) şehrini kurdular.

Bu memleket (Trapezuntia Hora—Trapezuntii—Trabzon memleketi) ismini aldı. Karadeniz sahillerinde de aynı isimle diğer bir şehir kurulmuştu. Kafkas dağlarında da bir diğer Trabzon daha vardı, ki bu sonuncu şehir, bu namdaki diğer şehirlerin ana beldesi "Souche", mahiyetinde görülebilir.

Bundan dolayıdır ki "Trabzon krallığı", müverrihi (Fallmerayer) (7) Karadeniz Trabzonunun teessüsünün, tarihî devirlerden mukaddemki eski zamanlara ait olduğunu ve bu kuruluşun Kafkas kabilelerinin Avrupaya doğru hicrete başladıkları çok eski zamanlara çıktığını teyit etmekte kendini haklı görür,

Trabzondan bahseden en eski tarihçi (xénophon) dur. Bu zat Trabzona Sinop'un bir müstameresi nazarile bakar.

Greklerce, bütün tarihî vak'aları kendi ırklarına atfu isnat için, kendilerine muhalif bütün kavimleri hiçe saymak hemen hemen daimî bir itiyattır. Bu-

nun için (Xénophon) un; Sinoplu kolonilerin Trabzonda ticarethaneler tesisinden evvel, bu şehrin mevcudiyetini bilmez gibi görünmesine hayret olunmamalıdır,

Asuri kralları milâttan evvel VI ve V inci asırlarda Karadenizin bu kısımlarına hakimdiler; fakat

(4) Lycaon—Arkadya kralıdır; efsaneye göre, Jüpiter'in alelade insan şeklinde iştirak ettiği bir ziyafette, bu kral, kendi boğazlediği bir küçük çocuğun azasını yemek diye Jüpiter'e takdim ettiğinden, Jüpiter tarafından, çocuklarile beraber, kurt haline konulmuştur. Likaon'un Arkadya kralı ve Arkadyalıların Asyaya mensup (Pélasges) lardan olmaları itibarile efsanede ki kurt masalı dikkate şayandır.

(5) Arcadie—şimdiki Mora yarımadası olan eski Péloponnès'in ayrıldığı mıntaka — memleketlerden biri. Yarımada'nın ortalarında idi.

(6) Alphée—Moranın bir ırmağı. Bu kıtanın parçalarından eski (Elide) memleketinin mukaddes nehri idi. Eski (Olympie) şehri bu nehir kenarında idi. Şimdiki ismi (Rouphia).

(7) Dr. J. Phi. Fallmerayer—Trabzonun, Osmanlı davrine tekaddüm eden Komnen devrine (1204-1461) ait :

(Geschichte des Kaisertum Trapezunt) unvanlı eseri yazan Alman müverrih.

Bu müellifin yirmi sene uğraşarak ve bir çok şark ve garp menbalarına istinat ederek yazdığı bu eseri Trabzonun (Komnen imparatorluğu) devrini etrafı ile tenvir etmektedir. Eser 1827 de Münih'te basılmıştır, zeyilleri vardır.

buraların halkı bu hükümdarların, hakikî olmaktan ziyade itibarî hakimiyetine tabidiler; şehirler, Nineva hükümdarlarına ya aynen veya nakten bir cizye vermeğe razı olarak, kendilerini kendi kanunlarile idare ediyorlardı.

Milâttan evvel IV üncü asırda —Pozanyas (8) bu vak'ayı 112 inci Olimpiyatta göstererek tarihini müsbet surette tesbit etmektedir. — Arkadyalılar, Lakedomonyalılara (9) karşı mukavemette daha tedbirli olmak için, Arkadyadaki bir çok dağınık şehirlerin halkını bir araya toplamak isteyerek (Mégapolis) (10) şehrini kurmayı ve Pozanyas'ın isimlerini verdiği, bütün küçük beldelerin ahalisini orada yerleştirmeyi düşündüler, (Pozanyas'tan, 8 inci kitap).

Arkadyadaki şehirler arasında yalnız ikisi, bir (Pélasges) şehri olan (Lycosure) ile (Trapezus) şehirleri, buna karşı inatla mukavemet ettiler. (Lycosure) nihayet inkiyat etti; ikna edilemeyen yalnız (Trapezus) liler oldu. Bunlar (Megalopolis) e gidip oturmaktansa (Pélopennès) i büsbütün terkedip gitmeği tercih ettiler; bu (Trapezus) lilerden, Arkadyalıların gazebinden kurtulabilenler gemilere bindiler ve Karadeniz kıyılarında bir diğer Trapezus kurmuş bulunan hemşerilerini bulmaya gittiler. Karadeniz Trapezuslileri bu gelenleri kardeş gibi kabul ettiler.

Bu vak'ada tarihe mal olmuş bir cihet vardır, ki o da şudur: Hatırlanamıyacak derecede eski

zamanlardan beri Arkadyada yerleşmiş olan bu kabileler kendi Trapezus'lilik unvanlarını halis Greklik unvanına tercih ettiler; fakat Greklerle baba cihetinden karabetleri bulunduğunu ret ve inkâr etmeksizin. Çünkü gerek Trapezus'liler ve gerek Grekler aynı menbadan, (Pélasges) (11) aslından çıkmış olmakla iftihar ederlerdi.

Pozanyas'ın bahsettiği vak'alar şunu isbat eder ki, Karadeniz Trabzonuna, divarlarının murabba şekline göre isim verildiğine dair

(8) Pausanias—Milâdın II inci asrında yetişmiş maruf Grek tarih ve coğrafyacısı. Anadolu'da doğmuş, Romada yerleşmişti. Eski Yunanistan'a ait eseri Fransızcaya terceme edilmiştir.

(9) Lucédemone—Pelopones'in şimal tarafındaki kıta—memleketlerden, Atina'nın rakibi, meşhur İsparta'nın diğer bir ismidir.

(10) Mégapolis—Büyük şehir demektir. (Alfe) ve (Hellison) ırmaklarının birleştiği yerde kurulmuştu. Bir zaman İsparta'ya rakip olmuştur. Roma istilasına karşı komak isteyen ve "Son Yunanlı" diye meşhur olan (Philoemen) le milâttan evvel II inci asırda yaşamış Grek müverrihi (Polybe) in vatanıdır.

(11) (Lezki) ve (Laz) isimleriyle kelime yakınlığı meydana olan (Pélasges) lara ve bunların akrabaları olan (Lélèges) lere dair, elde mevcut menbalara istinaden ayrıca malumat vermeğe çalışacağım. Bu münasebetle (Pélasges) kelimesini, Türk Tarihi Tedkik Cemiyetinin (Pelaj) ve (Pelask) şekillerinde tedvin etmiş olduğunu kaydedeyim.

olan rivayetler, Greklerin yapmasını bildikleri, bir kelime oyunundan ibarettir.

Aynı isimdeki bir kaç şehir daha gösteriyor ki bu ismin bir kavim unvanına ait ırkî "Ethnique", bir menbai olmalıdır.

Bu isim işinde (Apollodor) (12) daha uzağa gider; o der ki "Trapezüs'ün ismi, Arkadya kralı Likaon'un, Jüpiter'e verdiği bir ziyafette, kendi oğlunun azasını yemek diye Jüpiterin önüne koyunca, mabudun kızarak devirdiği Trapez—masadan geliyor." (Apollodor, 185 inci masal).

Bu kabilden daha bazı masallar da vardır.

Bizanslı Etien (13) başta Arkadyadaki olmak üzere, bütün

"Trapezüs", unvanlı şehirleri sayıyor, bu meyanda (Oæzenis) ismini de taşıyan, Sinop müstameresi Karadeniz Trapezüs'ünü de zikrediyor.

Kızıldeniz sahillerinde, Arap körfezinde de bir diğer Trapezüs vardı.

—Devam edecek—

V. B. Cinemre

(12) Apollodore—Milâttan evvel II inci asırda yaşamış Atinalı gramerci ve tarihçi. Eserlerinin Fransızca tırcümeleri vardır.

(13) Etienne de Byzance — Milâdın V inci asrında yaşamış İstanbullu Grek tarihçisi. Eski zamanlara ait "Coğrafya ve tarih lûgat", i muteber ve meşhurdur, tercüme edilmiştir.

Seven, bekler...

Yüz çizgileri derin mânalarla gülen delikanlılar, kemençenin, durmak, düğüm-
lenmek bilmiyen sesine ayak uydurmuş-
lardı. Eller, birbirini kavramıştı. Kollar,
yanındaki kolların yapacağını biliyordu.
Dizler, omuzlar, kemençenin dudakların
dan dökülen hırçın arzulara kapılmıştı.
Sıçrıyan ayakların hızına uyan vücutler
alçalıyor, ilerliyor, geriliyor; ortaya doğ-
ru küçülen halka, yine ayakların çabalan-
masıyla birdenbire genişleyiveriyordu.

Açıktaki demirli vapura yeni askerleri
taşıyan her motörün iskeleden kalkışında
bir kaynaşma oluyordu. Ötede bir deli-
kanlı gözleri yaşlı bir ananın, ağlamamak
için yutkunmuş bir babanın elini öpüyor,
beride genç bir kadın, küçük bir karde-
şe, merd bir arkadaşına emanet ediliyordu.
Sevkiyat erinin gür sesinden sonra bu
kaynaşma duruluyor ve çalışan motör, bir
yığın kahkahayı, bir yığın sevinçli vapura
doğru götürüyordu.

En küçük oğlunu yollayan ak sakallı
bir baba, motörü görebildiği, kahkahaları
kulaklarının içidebildiği kadar takibetti ve
titriyen elleriyle mendilini bir kere daha
salladıktan sonra yürümeğe başladı. Gözle-
ri delikanlıların, kaynak gibi, fokurdayan
halkasına takıldı. Ayakları o yana doğru
gidiverdi. Hayalinde gençliği canlanmıştı.
Gözlerinin içinde bir gülümseme ışılıyordu.

Kalabalığa sokulurken, iskele kenar-
ındaki eski sandıklardan birinin üzerinde
oturmakta olan, bir delikanlıyı gördü. Tor-
bayı yanbaşına koymuş, başını avuçları
içine almış, düşünüyordu. Tecessüsün par-
mağı, ona, delikanlıya sokulmasını işaret
ediyordu.

— Merhaba hemşerim.

Delikanlı, selâmı, üşenir gibi, bir alâ-

kasızlıkla karşılardı.

— Merhaba baba.

— Bir zorun mu var evlât?

— Nem olacak. Şükürler olsun!

İhtiyar, delikanlının derdini anlamak,
öğrenmek istiyordu.

— Evli misin?

Delikanlının yüzünü, utananların yü-
zünü saran penbelik doladı.

— Bir ay oluyor.

— Desene şöyle! Üzüme be deli-
kanlı. Zaman su gibi akar geçer.

Delikanlının yüzündeki penbelik ya-
vaş yavaş söndü. Derinden bakan gözle-
rini ihtiyara dikti.

— Bir buçuk sene bul O zamana
kadar...

İhtiyarın bakışları değişmişti. Kaşları
çatıldı. Yüz çizgilerinde isyan vardı.

— Çocuksun.

Yerde mükellef bir halı varmış gibi,
tahtaların üzerine diz kırdı, oturdu. Kuru
eli delikanlının dizini okşuyordu.

— Ya biz ne yapalım? Askere alındı-
ğım zaman, senin gibi yeni evliydim. Anam,
karım, evden cenaze çıkmış gibi, arkam-
dan hüngür hüngür ağlıyorlardı. Öyle yal
Gidip de dönmemek vardı bunun ucun-
da... Harp falan yok amma, askerliğin
de müddeti belli değil. Padişahın gönlü
ne zaman isterse o zaman bırakacaklar.
Ömür mü yeterdi ona! Giden gelmiyor.
Gemi şu burunu döndü mü bir kere,
memleketin yeşil yamaçlarına vedâ et ar-
tık. Tersaneye ayırdılar bizi. Seneler ge-
çiyordu. Köyümle, karımla, ayda, yılda
bir mektuplaşıyorduk. Yatarım, kalkarım,
gözümün önüne karım gelir. İçimde bir
ateş yanar, tutuşurdu. Beş sene geçti, al-
tı sene oldu. Tezkere alanlara, sılaya gi-

den benmişim gibi, sevinerek bakardım.
Bir kere, izinli gidip gelen bir köylümüze
köyü sordum, hemşerileri sordum. Lâfı
hep karıma getirmek istiyordum. Cahillik;
utaniyordum. Sanki, o, halimden anlamış
gibi karımdan havadisler verdi bana.

İhtiyarın bakışları karşı yamaçların
yeşilliğine doğru akıp giden beyaz bir
yelkene saplanmıştı. Sık sık soluyordu.

Kemençe hırçınlığını azdırmıştı. Tit-
riyen halka büyümüşü. Genç sesler, dal-
galı denizdeki martılar gibi haykırıyordu:

— Uyyy... Al aşağı.

İhtiyar, bakışlarını delikanlının yü-
zünde dolaştırdı. Gencin bakışlarını kay-
naşan halkaya çevirtti.

— Bak. Onlar da neler bıraktılar
kim bilir! Ama, boyun borçları var. Bu
yeşil memleketler silâhla korunur evlât.
Ya karılarımız, ya onların namusları?...

Delikanlının bakışlarında horon eden-
lerin kaynaşması, akisler yapıyordu. Göz-
lerinin içinde tebessümün alevleri tutuş-
mağa başlamıştı.

İhtiyar, daha uzun bir soluk aldı.

— Yemene gönderdiler. Orada da
ömrümüzün beş senesini gömdük. On se-
ne üstüne köye döndüm. Karım, sabahle-
yin işime gitmiş de, akşam üstü dönecek-
mişim gibi beklemişti. Beni görür görmez
boynuma sarıldı. Sanki bu kadar sene geç-
memiş yah! Sevinçten ağlaştık. Yeni ev-

lenmiş gibiydik. Çocuklarımız oldu. İşte
birini de şimdi elimle motöre bindirdim.
Artık yüzlerimiz buruştu, ellerimiz titri-
yor. Hey gidi günler hey!...

Delikanlının gözlerindeki arzu, büsbü-
tün parlıyordu. Biraz evel bükülen sırtını
dikleştirilmiş, omuzlarını germişti.

İhtiyar, ellerini delikanlının dizlerine
bastırarak kalktı. Delikanlı da kalkmıştı.

— Böyle işte evlât. Allah devlete,
millete zaval vermesin. Herşey kolaylaştı
hamdolsun. Bir buçuk sene de birşey mi?
Rüzgâr gibi gelir, geçer. Hem korkma!
Seven kadın, bekler. Sen de onu seviyor-
sun. Günler kısa görünür insana.

Kemençenin hoplatan çağlayışı, deli-
kanlının ayaklarını harekete getirmişti. Bu
irce yapışlı, çevik Karadeniz çocuğu dur-
duğu yerden, kaynaşan halkaya doğru
bir hamlede fırladı. Halka yarıldı ve elle-
ri, el ele -ermiş kolların arasında yukarı-
ya doğru kalktı.

İhtiyarın bakışları, horon halkasında do-
laştı. Siyah dumanlarını mavi göğe yayan
vapura baktı. Vapur kara bir gölge gibi
görünüyordu. Yeşil yamaçlara doğ-
ru akıp giden beyaz yelken, yaşlı gözle-
rinin dumanları arasında kaybolmuştu.

Ayaklarını caddeye doğru çevirdi Ke-
mençenin düğümlemek bilmiyen sesleri,
iskeleye yanaşan motör seslerine, asker-
lerin kahkahalarına karışıyordu...

Hayrettin Ziya

Kültür Bakanlığı dergisi Sayı : 1. 2

Kültür Bakanlığının 1—2 sayılı dergisi (281) sayfayı ve bir çok kıymetli resim ve krokileri muhtevî olarak çıkmıştır. Dergi, cidden büyük bir emek mahsulüdür. İçindeki yazılar bütün öğretmenleri, bütün kültür müntesiplerini azamî alâkadar kılmaktadır. Derginin münderecatı : İlk öğretim ve eğitim meselesi, köy eğitimi, köy eğitmeni ve matbuat, yeni ilk okul müfredat programı, Sovyet Rusyada ilk öğretim ve eğitim işleri, İtalyada köy okulları, Alman kır terbiye yurtları, Fransada köy terbiyesi, Polanyada (Holboy—ilk okul ve bahçesi), ilk öğretim haberleri, meslekî dergiler gibi bahisleri ihtiva etmektedir.

Alman Felsefesi Tarihi

Yazan: E. Brehier
Sorbonda profesör
Tâbii : Remzi Kitapevi İstanbul

Dilimize çeviren: Ziya Somar
Felsefe öğretmeni
Büyük sayfa 167. Fıatı 75 kr.

Genç felsefe öğretmenlerinden Ziya Somar tarafından dilimize çevrilen bu eser, muhtasar Alman felsefesi tarihidir. Fransızcadan tercime edilmiştir. Eser şu fasılları ihtiva etmektedir.

Birinci fasıl: Kaynaklardan (Luter) e kadar, ikinci fasıl Luter'den Laybniç e kadar, Üçüncü fasıl : Laybniçden "kant, a kadar, Dördüncü fasıl : Kantın intikadi, Beşinci fasıl : Kant'dan sonraki idealizm, Altıncı fasıl : Zamanımızın hareketleridir ve bunu (Netice) takip etmektedir. Her fasılın sonunda ayrıca bibliyografiya vardır. Eser ve terceme hakkındaki mütaleamızı üçüncü sayımızda yazacağız.

Eşya ve tabiat hakkında 72 ders

Yazan : R. Tarakçıoğlu
Üçüncü umumî Müfettişlik
Kültür müşaviri

Tabii: Kitabı Hamdi ve mahtumları
Trabzon. Ufak sayfa : 280
Fıatı 75. Ciltlisi 100 kuruştur .

Üçüncü Umumî Müfettişlik kültür müşaviri arkadaşımız Reşit Tarakçıoğlu tarafından yazılan bu eser, ilk okul öğretmenleri için müracaat edilecek bir menba ve bir manüeldir. Müellif, çocuklara tabiat ve eşya hakkında verilmesi icabeden bilgiyi -72- derste toplamıştır. İfade selisdir ve piratik bir usul takip edilmiştir. Mütaleamızı üçüncü sayımızda ayrıca yazacağız. Kitabı şimdiden öğretmenlere tavsiye ederiz .

Yunus Emre Divanı

Toplıyan : S. Tevfik

Tâbii: İkbâl Basımevi İstan.
Fıatı : 40 kuruş

Yunus Emrenin Divanı yeni harflerimizle basılmıştır. Bu yeni tab'ı henüz başından sonuna kadar okumadık. Yalnız tâbi ön sözde, eserin mümkün olduğu kadar doğru olarak tab'ına çalışıldığını söylemektedir. İnşallah öyledir.

İdeal San'atkâr Namık İsmail

Yazan : İ. Safa

Tâbii : İstanbul Babuk Basımevi
Fıatı 125 kuruştur .

Güzel san'atlar Akademisi direktörü iken genç yaşında vefat eden kıymetli ressam Namık İsmail'in hayatından ve eserlerinden bahseden bu kitapta Namık'ın tabloları da vardır. Eser, her san'at müntesibi tarafından okunmalıdır

Heray Siyasa , İlim , San'at

İstanbulda (HERAY) adlı bir mecmua çıkmaya başlamıştır. Bu mecmua'nın ilk nüshasını gördük, (157) sayfa, Fıatı 50 kuruştur. (HERAY) ın birinci sayısında Ahmet Şükrü Esmerin [Lokarno] adlı siyasî bir tahlili, Yugoslavya Başvekili " Milân Stoyadinoviçin " hayatından bahis bir yazı , Hilmi Zıyanın [Tarihte hürriyet ve determinizm] adlı bir tedkiki ve diğer değerli yazılar vardır.

F. N.

Okuyucularımıza

İnkılâp ideolojisi etrafında neşriyat yapmayı kendisine bir vazife bilen ve muayyen bir programla intişare başlıyan mecmua'nızın okuyucularından müteaddit mektuplar alıyoruz. Bu mektuplar (İnan) a karşı gösterilen samimî alâkanın birer belîğ ifadesidir. Bize bu vadede şevk ve heyecan veren karilerimize minnettarlığımızı burada tekrar etmeği bir vecibe biliriz.

İnan

Uyanış!

Trabzon'da son günlerde çok göze çarpan bir hareket var. Eshabi kehfın uyanışına benzer bir kıvılcık... Artık Soğuksuya çıkan yolda devrilme tehlikesi yok, Şehrin sokaklarında — velev yalnız birkaç yüz metre olsun — bacak kırılma tehlikesinden uzak dolaşılabilir. Trabzon — Erzurum şosesinin tamirine başlanmış. Belediye şehrin güzelliğini bozan saçakların kaldırılmasını ilân ediyor. Üç senedir müzakere edilmekte olan süt, yoğurt kablalarının şekli tesbit edilebildi. Bakkal ve sebzeciler şehrin kaldırımlarını, pazar yerine ve cadde ortalarını mutfağa çevirmiyorlar. Otomobiller şehir içinde 80 kilometre koşmıyorlar. Çeşmelerin üzerine "içilmez," damgası vurulmuş, böylece içmek ihtiyacında olanlara hiç değilse "var başının çaresine bak," denilmiş. Şehrin caddelerinde gezilmek için kandile ve iskandile pek okadar ihtiyaç yok. Dükânların önleri camekânla örtülü ve boyalı. Boztepeye ağaçlar dikilmiş ve hepsi de yeşermiş. Fırınlardaki fare yuvaları dağıtılıyor, bazıları hamur yoğurma makinesi bile var. Trabzon — İran transiti için yolcu ve yük arabaları gelmiş, bunlarla hem memleket dahilili hem hariç için kolaylıkla, ucuzlukla ve rahatlıkla seyahat yapılıyor.

* * *

Yukardaki satırları okuyanlar, eğer Trabzonu tanımıyorlarsa, bu çok basit görünen haberlerin niçin sıralandıklarını anlıyamazlar. Her yerde alelâde görülmeğe alışılmış olan bu işlerin ne maksatla ehemmiyet alıp bir mecmua sütununa girdiğini düşünür ve dudak bukerler, fakat Trabzonu bilenler bu haberciklerde, büyük müjdeler sezinserler. Hem öyle istikbaldan beğil halden haber veren müjdeler.

Pekâlâ! Nasıl olmuşta şimdiye kadar yok oldukları anlaşılan bu kıvılcıklar meydana gelmiş? Nasıl olmuşta o uzun uykulardan uyanır olmuşuz? Buna toptan cevap vermek belki doğru olmaz... Belki, meselâ, belediye müracaat edilse yerinde cevaplar alınabilir. Ben kendimden bahsedeyim: Sabahları geç vakte kadar uyumak âdetimdir. Geçen hafta Üçüncü Umumî Müfettiş Trabzona geliyorlar diye duydum, gemi sabahleyin saat altıda gelecekti, vaktile istikballeinde bulunabileyim diye çalar saatı ayar ettim ve erkenden uyan-dım. Bu ilk uyanış, bende bir âdet haline geldi, artık hergün erken uyanabiliyorum. Ayın hulâsasını çizeyim derken, sanıyorum, asrın hulâsasını yaptım.

Şinasi

Ülkü ve Külür hareketleri

1 — Sayın umumî Müfettişimizin şükran değer teşebbüsü neticesinde yeni lise binasının yapılması keyfiyeti artık bir emri vaki olmuştur. Geçen hafta meşhur Alman mimarı Prof. Tavit Trabzona gelerek yerinde tedkikat yapmış ve binanın plânını yapmak üzere İstanbul'a hareket etmiştir. Yaz ortasına doğru binanın ihalesi yapılarak inşasına başlanacaktır.

2 — Akşam kız san'at okulu sergisinin küşat resmi bir çok davetli huzuriyle yapılmıştır. İnce bir zevk ve büyük bir itina ile hazırlanan sergide dikiş ve çiçek işleri bilhassa takdir hisleri uyandırmıştır, bu itibarla direktör Bayan Melâhatı, öğretmen Bayan Muzafferî ve talebeleri tebrik ederiz. Kız san'at okuluna gösterilen rağbet, talebe miktarının fazlalığı ve talebenin en müşkilpesent kimse-leri bile utandıracak derecedeki maharetleri bize Trabzonun bir kız enstitüsüne ihtiyacı olduğunu anlattı. Kültür işlerinin başında bulunan büyüklerimizden bunu istiyebiliriz.

3 — 19 Mayıs spor ve gençlik bayramı kendisine lâyık büyük bir törenle kutlandı. Meydan havanın muhalefetine rağmen kalabalıktı. Valimizin yeknasak formalı yüzlerce genci teftişinden sonra bando İstiklâl marşını

çaldı ve merasime başlandı. Sayın Valimizin 19 Mayıs bayramının büyüklüğünü anlatan nutkundan sonra evvelâ kız talebe sonra da erkek talebe beden hareketi yaptılar, bu sırada yağmur şiddetlendiğinden program aynen tatbik edilemiyerek merasime nihayet verildi. Sayın üçüncü umumî müfettişimiz de törende hazır bulunmuşlardır.

4 — Trabzon tarihini hazırlamak üzere faaliyete geçeceğini yazdığımız kurum (Tarih encümeni) adıyla resmen teşekkül etmiştir. (Abdullah Günel, Asım Atabay, Baki Cinemre, Ziya, Sadi Altıkulaç, İhsan Nemli, Mevrure, Şefik, Musip Murguz) dan mürekkep olan bu heyet toplanarak başkanlığa İhsan Nemliyi seçmiştir. Tarih encümeni eski eserleri koruma işle de meşgul olacaktır. Bu iş için ayrıca kültür bakanlığına yapılan müracaat üzerine Bakanlık mimarlarından Macit evvelki hafta Trabzona gelerek eski eserler üzerinde incelemeler yapmıştır.

Evimizin faaliyeti

3 - 5 - 937 pazar günü komitelerimizden bir heyet Vakfikebire gitmiştir. Lise öğretmenlerinden Abdullah Günel Cumhuriyetin harici siyaseti ve Ekrem Zehirli gazlar ve korunma çareleri hakkında konferans vermişler ve Dr. İbrahim Okman, Refet Gök-moran Şarlı ve Vakfikebirden müracaat eden iki yüz hastayı mu-

ayene etmişlerdir.

8 - 5 - 937 cumartesi akşamı salonumuzda kız ortaokul musiki öğretmenini Samime Sevinç tarafından bir konser verilmiştir. Kendisinden başka talebelerinin çaldığı ve teganni ettiği parçalar zevkle dinlenmiştir, bilhassa kıymetli öğretmenin küçüklerden teşkil ettiği koro takdiri celbetmiştir. Kendisini tebrik ederiz.

15 - 5 - 937 cumartesi akşamı evvelce Samime Sevinç tarafından verilen konser umumî müfettişimiz şerefine tekrar edilmiştir. Konseri müteakip kıymetli müfettişimiz Cumhuriyetin doğu illeri için tatbik e'mekte olduğu programını ve bilhassa bu illerin imarı için yapılacak şeyleri, ziraî, iktisadî, kültürel faaliyeti izah etmiştir. Bu meyanda Trabzon limanının yapılacağını, transit işinin halledildiğini, lise, hastane ve gübre fabrikasının artık tahakkuk ettiğini müjdelemiş ve büyük bir dinleyici kalabalığı tarafından hararetle alkışlanmıştır.

19 - 5 - 937 akşamı lise talebesi tarafından bayram müna-sebetiyle verilen müsamere gençliğin içinden gelen pek samimî hislerin izharına vesile olmuştur. Hitabeler, şarkılar, millî danslarla geç vakte kadar devam eden toplantının sonunda umumî müfettişimiz Tahsin Uzer 19 Mayıs'a ait kıymetli hatıralarını anlatmış ve

gençlere bazı öğütlerde bulunmuştur.

22 - 5 - 937 cumartesi akşamı umumî müfettişlik maliye müşaviri Bay Hayrettin Ziya Taluy tarafından Trabzon tarihine ait kıymetli bir konferans verilmiştir.

29 Mayıs cumartesi günü akşamı Üçüncü umumî müfettişlik kültür müşaviri Bay Reşit Tarakçıoğlu tarafından kıymetli bir hasbuhal yapılmıştır.

Komitelerimiz ülkü yolunda bütün gayretleriyle çalışmaktadır. Geçen ayda kitapsarayda kitap okuyanların miktarı 267 dir, salonda okunan gazete ve mecmualar bu yekûna dahil değildir.

Ar komitemize mensup bulunan bando mevcudu 18 e iblâğ edilmiş, yeni âletler ısmarlanarak ıslâhı cihetine gidilmiştir. Halk dershaneleri kolunun devam etmekte olan Almanca kursuna ilâveten bir de İngilizce kursu açılmıştır.

Sosyal yardım komitesine mensup doktorlarımız kendilerine ait günlerde fakir hastaların muayenesine, spor komiztemiz de ekzersiz ve müsabakalara devam etmektedir.

Köycüler kolu yukarda söylediğimiz gibi faydalı seyahatlar tertip etmekte, tarih komitemiz de Trabzon tarihile meşgul olmaktadır.

İnan

Fiatı [15] Kuruştur,

Abone şartlarımız : HER YER İÇİN YILLIĞI (180) kuruştur .

Müracaat yeri : Trabzon Halkevi : İNAN

Basıldığı yer : (Yeniyol)

Mes'ul müdürü : A. GÜNEL

